

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑΤΑ

ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

«Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο»

“The status of mercenaries under international law”

ΤΟΥ

Κωνσταντίνου Αγραφιώτη

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Ζάικος

Λήμνος, Νοέμβριος 2019

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Αφιέρωση

Στη Βάσω και στην Έλενα

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι, όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία, τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Κωνσταντίνος Αγραφιώτης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το καθεστώς των μισθοφόρων, παρουσιάζει έναν ιδιαίτερα υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας, ο οποίος ενισχύεται τόσο από καθεστηκυίες αντιλήψεις για τη δράση τους, όσο και από αντικρουόμενα συμφέροντα λοιπών υποκειμένων του διεθνούς συστήματος. Παράλληλα, η ιδιωτική πρωτοβουλία και η χρησιμοποίηση ιδιωτικών στρατιωτικών εταιριών για την εκτέλεση υπηρεσιών που μέχρι πρότινος παρείχαν αποκλειστικά οι εθνικοί στρατοί, δημιουργεί ασάφειες και δυσχεραίνει τα όρια και τις αρμοδιότητες που αυτές αναλαμβάνουν. Έτσι, μια ανάλυση του καθεστώτος που διέπει τις εταιρίες και αφορά την εμπλοκή τους στις ένοπλες συγκρούσεις, αρχίζει από την ανάλυση του καθεστώτος για τους παραδοσιακούς μισθοφόρους. Ως εκ τούτου, η άνοδος της ιδιωτικής στρατιωτικής βιομηχανίας απαιτεί μια επανεξέταση της συμβατικής προσέγγισης των μισθοφόρων βάσει του διεθνούς δικαίου. Τα ερωτήματα που εύλογα μπορούν να τεθούν είναι αν το συμβατικό δίκαιο όπως ισχύει για τους μισθοφόρους, δύναται να συμπεριλάβει τους ιδιωτικούς φορείς παροχής υπηρεσιών ασφαλείας και αν ο υπάρχον νομικός ορισμός για τους μισθοφόρους ανταποκρίνεται στα νέα δεδομένα.

Τα κράτη προσλαμβάνουν όλο και περισσότερο ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες για να ενεργούν σε ζώνες όπου συμβαίνουν ένοπλες συγκρούσεις. Το κυρίαρχο συναίσθημα στη διεθνή κοινότητα είναι ότι θα ήταν καλύτερο να ρυθμιστούν τέτοιες εταιρείες. Αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σύγχυση ως προς το καθεστώς των εργαζομένων ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών στο πλαίσιο του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, αυτή η εργασία εξηγεί τους νόμους για τους μισθοφόρους, τους μαχητές και τους πολίτες και διερευνά πώς οι υπάλληλοι των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών μπορούν να εμπίπτουν σε οποιαδήποτε από αυτές τις κατηγορίες.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

SYNOPSIS

The status of mercenaries has a particularly high degree of complexity, reinforced by both the perceptions of their actions and the conflicting interests of other subjects of the international system. At the same time, private initiative and the use of private military companies to perform services previously provided exclusively by national armies creates ambiguities and impedes boundaries and responsibilities they assume. Thus, an analysis of the status of companies that are involved in armed conflict begins with the analysis of the status of traditional mercenaries. Therefore, the rise of the private military industry requires a re-examination of the conventional approach of mercenaries under international law. The questions that can reasonably be asked are whether contract law as it applies to mercenaries can include private providers of security services and whether the existing legal definition of mercenaries reflects the new data.

States are increasingly hiring private military companies to act in zones where armed conflicts are occurring. The predominant feeling in the international community is that it would be best to regulate such companies. Cognizant of much confusion as to the status of the employees of private military companies under international humanitarian law, this thesis explains the laws on mercenaries, combatants and civilians and explores how private military companies' employees may fall into any of those categories.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΓΕΝΙΚΑ	1
ΣΚΟΠΟΣ	3
ΔΟΜΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	5
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	11
ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΣ	11
2.1. ΓΕΝΙΚΑ	11
2.1.1. Μισθοφόροι	11
2.1.2. Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες	11
2.1.3. Διαφορές Μισθοφόρων και υπαλλήλων ΙΣΕ	13
2.1.4. Κράτη και Χρήση Βίας	13
2.2 ΟΡΙΣΜΟΙ	15
2.2.1. Οργανισμός Αφρικανικής Ένωσης (ΟΑΕ)	15
2.2.2. Πρόσθετο πρωτόκολλο Ι του 1977 στις συμβάσεις της Γενεύης του 1949	16
2.2.3. Διεθνής σύμβαση κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης μισθοφόρων	19
2.2.4. Σχέδιο Κώδικα Εγκλημάτων Ενάντια στην Ειρήνη και Ασφάλεια της Ανθρωπότητας	21
2.3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΙΣΘΟΦΟΡΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	21
2.3.1. Μισθοφόροι στις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις	21
2.3.2. Μισθοφόροι σε άλλες συγκρούσεις	22

2.3.3. Οι Μισθοφόροι και οι Εργοδότες τους	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	23
ΟΙ ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΣΗΜΕΡΑ	23
3.1. «ΜΙΣΘΟΦΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ»	23
3.2. ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	24
3.3. ΑΜΑΧΟΙ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	29
ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ	29
4.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΟΤΑΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	29
4.2. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	31
4.3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΙ ΙΣΕ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΔΡΑ ΤΟΥΣ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ	32
4.4. ΕΥΘΥΝΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	32
4.5. ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	36
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ ΤΩΝ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ-ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ	36
5.1. ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ	36
5.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	41
5.2.1. ΟΑΕ	41
5.2.2. Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ	42
5.3. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΡΕΥΧ	46
5.4. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	49

5.5. ΔΙΚΕΣ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ	50
5.6. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ.....	53
5.7. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΡΑΤΩΝ	55
5.8. Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	57
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Εκατοντάδες μάχες έχουν δοθεί με την συμμετοχή μισθοφόρων, σε μικρούς ή μεγάλους πολέμους της ανθρώπινης ιστορίας. Από την κλασική εποχή στην αρχαία Ελλάδα και την Ρώμη, η χρήση τους συνεχίζεται μέχρι σήμερα, αν και ο τύπος και το είδος των μισθοφόρων που εμφανίζονται στην διεθνή σκηνή αλλάζει «από καιρού εις καιρόν». Σύμφωνα με τον Matthew Trundle, «οι μισθοφόροι ήταν η πρώτη περίπτωση εφαρμογής της μισθωτής εργασίας σε μεγάλη κλίμακα» (Trundle 2004, 2). Σήμερα βλέπουμε τόσο παραδοσιακούς μισθοφόρους όπως αυτοί που εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1960 στην Αφρική, και πραγματοποίησαν το στρατιωτικό πραξικόπημα στην Ισημερινή Γουινέα, όσο και σύγχρονους που δραστηριοποιούνται σε όλο τον κόσμο, με τις εξαιρετικά οργανωμένες επιχειρήσεις που παρέχουν οι σύγχρονες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη βιομηχανία του πολέμου, εκτελώντας διάφορα συμβόλαια στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν.

Οι μισθοφόροι ενώ ήταν σχεδόν πάντα παρόντες από μάχη σε μάχη, από αιώνα σε αιώνα, ταυτόχρονα τους συνόδευε μια ηθική αποδοκιμασία για τις πράξεις τους. Επειδή η χρήση τους ήταν κοινή και γνωστή σε όλο τον κόσμο, δεν σημαίνει ότι είχαν γίνει αποδεκτοί οπουδήποτε στον κόσμο. Για όσο διάστημα υπήρξαν μισθοφόροι, υπήρξε πάντα ένας άτυπος κανόνας κατά της μισθοφορικής χρήσης.

Ο κανόνας αυτός έχει δύο συνιστώσες. Πρώτον, οι μισθοφόροι θεωρούνται ανήθικοι επειδή χρησιμοποιούν βία εκτός νόμου και χωρίς κάποιον έλεγχο από μια νόμιμη εξουσία. Δεύτερον, οι μισθοφόροι θεωρούνται ότι είναι ηθικά προβληματικοί, επειδή μάχονται σε πολέμους για εγωιστικούς, κυρίως οικονομικούς λόγους, σε αντίθεση με τους αγωνιστές που μάχονται για κάποιον κοινό και «καλό» σκοπό. Οι μισθοφόροι αγωνίζονται για τον εαυτό τους και όχι για οποιονδήποτε λόγο. Δεν αγωνίζονται για κάποιο κυρίαρχο κράτος ή για ένα έθνος. Αυτή η ηθική αντίρρηση βρίσκεται στο επίκεντρο του κανόνα ενάντια στη μισθοφορική χρήση και είναι παρούσα ουσιαστικά στην ίδια μορφή από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα.

Όμως, ο κανόνας αυτός δεν έχει οδηγήσει στην εξαφάνιση των μισθοφόρων από την παγκόσμια σκηνή σε οποιοδήποτε σημείο της ιστορίας, ή ακόμα και σε μια αποτελεσματική επίσημη διεθνή συμφωνία που να περιορίζει τη χρήση τους.

Η χρήση μισθοφόρων σε ένοπλες συγκρούσεις και σε εμφύλιους πολέμους είναι ένα παλαιό φαινόμενο. Ωστόσο, μόνο τα τελευταία χρόνια η διεθνής κοινότητα προσπάθησε συστηματικά να περιορίσει αυτήν την πρακτική. Το διεθνές ενδιαφέρον για αυτό το πρόβλημα προκλήθηκε από διάφορους παράγοντες, όπως οι δραστηριότητες μισθοφόρων κατά τη διάρκεια των εμφύλιων πολέμων του Κονγκό και της Αγκόλα και η δίκη εκείνων των μισθοφόρων που συμμετείχαν στον εμφύλιο πόλεμο της Αγκόλα στη Λουάντα μετά την ίδρυση ανεξάρτητης κυβέρνησης της Αγκόλας.

Η ανάπτυξη ενός διεθνούς νομικού πλαισίου για τον έλεγχο της χρήσης μισθοφόρων ξεκίνησε τη δεκαετία του 1960. Εκείνη την εποχή, τα Ηνωμένα Έθνη εξέφρασαν την ανησυχία τους ότι η χρήση ξένων μισθοφορικών δυνάμεων θα μπορούσε να αποτρέψει και να εμποδίσει την άσκηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών υπό αποικιακή κυριαρχία. Αυτό που αναπτύχθηκε σε διεθνές επίπεδο, ήταν η αναγνώριση ότι οι μισθοφορικές δραστηριότητες αποτελούσαν προσβολή στις αρχές της κυριαρχικής ισότητας, της πολιτικής ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών. Επιπλέον, αναγνωρίστηκε ότι οι μισθοφορικές δραστηριότητες παραβίαζαν τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων ως το δικαίωμα στη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα και την ασφάλεια και την απόλαυση της ιδιοκτησίας. (Major 1992)

Κατά καιρούς έχει προκαλέσει πολωμένες συζητήσεις μεταξύ διαφορετικών ομάδες εθνών, με μερικά να ισχυρίζονται ότι η μισθοφορική δραστηριότητα πρέπει να απαγορευτεί απόλυτα, ενώ άλλα ισχυρίζονται ότι οι μισθοφόροι δεν πρέπει να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχείρισης από τι άλλοι μαχητές σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, οι αντιρρήσεις για την μισθοφορική δραστηριότητα βασίζονταν στις ανησυχίες για τη διατήρηση του δικαιώματος των μεταποικιακών κρατών στην αυτοδιάθεση. Αυτή η προσέγγιση αντικατοπτρίζεται στη γλώσσα που υιοθετήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη με τη συνεχή εξέταση της χρήσης των μισθοφόρων «ως μέσο παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παρεμπόδισης της άσκησης του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση» (Shameem 2005).

Μέχρι πρόσφατα, η νομικές αναφορές στις ένοπλες συγκρούσεις περιοριζόταν στο ζήτημα των μεμονωμένων μισθοφόρων. Το σημερινό ενδιαφέρον

έχει στραφεί ωστόσο, στον ρόλο των Ιδιωτικών Στρατιωτικών Εταιρειών (ΙΣΕ) κυρίως στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν. Οι υπάλληλοι των ΙΣΕ δεν είναι υποχρεωτικά μισθοφόροι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, αλλά, όπως και οι μισθοφόροι, θεωρούνται ότι ενεργούν σύμφωνα με εμπορικά ή ιδιωτικά συμφέροντα σε ένοπλες συγκρούσεις. Η σημασία της ιδιωτικής στρατιωτικής βιομηχανίας στον σημερινό περιβάλλον των ένοπλων συγκρούσεων, απαιτεί επανεξέταση του ρόλου τους και τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου για τη λειτουργία των εταιρειών αυτών στις ένοπλες συγκρούσεις.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της εργασίας να ερευνηθεί, καταγραφεί και αναλυθεί το υφιστάμενο πεδίο εφαρμογής του διεθνούς δικαίου για το καθεστώς των μισθοφόρων και ιδιαίτερα για τις ΙΣΕ, οι οποίες έχουν αναδυθεί και αναπτυχθεί ταχύτατα τα τελευταία χρόνια. Η δράση των εταιρειών αμφιταλαντεύεται μεταξύ νόμιμου και παράνομου πλαισίου σε σχέση με το διεθνές δίκαιο, καθώς εκμεταλλεύονται την απουσία ενός ολοκληρωμένου διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου.

ΔΟΜΗ

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται ως εξής:

Στο κεφάλαιο 1 θα επιχειρηθεί μια πρώτη προσέγγιση του επαγγέλματος του μισθοφόρου, με την παρουσίαση μιας σύντομης ιστορικής αναδρομής σχετικά με την χρήση τους στην ανθρώπινη ιστορία και την ταχεία ανάπτυξη των ΙΣΕ τις τελευταίες δεκαετίες.

Στο κεφάλαιο 2 θα αναφερθούν οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να ορίσει τους μισθοφόρους και τις ΙΣΕ καθώς και στις δυσκολίες που προέκυψαν λόγω της διαφορετικής οπτικής με την οποία αντιμετωπίστηκαν από τα μέλη της διεθνούς κοινότητας. Επίσης γίνεται μια αναφορά στην διάκριση των μισθοφορικών δραστηριοτήτων στις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθεί η διεθνής ευθύνη σε περίπτωση παραβίασεως του διεθνούς δικαίου. Τα εύλογα ερωτήματα που προκύπτουν στην ανάλυση του κεφαλαίου, είναι για το αν μπορούν να θεωρηθούν μαχητές ή άμαχοι

και στο αν δικαιούνται το καθεστώς των μαχητών ή αντίστοιχα σε περίπτωση σύλληψής τους, αυτό του αιχμαλώτου πολέμου. Επίσης ποιο είναι το νομικό καθεστώς που διέπει τις ΙΣΕ στο Διεθνές Δίκαιο; Υπάρχει ευθύνη των κρατών ή κάποιου είδους ατομική ποινική ευθύνη; Τέλος, ποια είναι η ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών;

Στο κεφάλαιο 5 θα παρουσιαστούν οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο. Ποιες ήταν οι πρωτοβουλίες που ανέλαβαν οι διεθνείς οργανισμοί και ποια η προσπάθειά τους για τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου; Θα καταγραφεί επίσης, η πολιτική που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και μεμονωμένες περιπτώσεις κρατών, τα οποία προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα εσωτερικό ρυθμιστικό πλαίσιο τόσο για τους μισθοφόρους παλαιότερα, όσο και για τις ΙΣΕ τα τελευταία χρόνια. Ποια είναι η ισχύουσα νομοθεσία στην Ελλάδα;

Στο τελευταίο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν κάποια συμπεράσματα, θα επιχειρηθεί μια προσπάθεια αξιολόγησης του φαινομένου, καθώς και κάποιες προτάσεις ρύθμισης της λειτουργίας των ΙΣΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Προκειμένου να κατανοήσουμε τη χρήση του όρου μισθοφόρος και την σχέση του με το Διεθνές Δίκαιο, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι μισθοφόροι στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ο μισθοφορισμός είναι ένα από τα αρχαιότερα επαγγέλματα. Οι πρώτες ιστορικές αναφορές που συναντούμε για την ύπαρξη και χρησιμοποίησή τους, είναι για τους μισθοφόρους που υπηρέτησαν στο στρατό του Σουμέριου Βασιλιά Σουλγκί (Shulgi) της τρίτης δυναστείας της Ουρ (2095 - 2047 π.Χ) και αργότερα για μισθοφόρους που χρησιμοποιήθηκαν από τους Αιγυπτίους, στη μάχη του Καντές (σημερινή Συρία το 1274 π.Χ.), ενάντια στους Χετταίους (P. W. Singer 2003, 20).

Πολεμώντας για το κέρδος ήταν ένα συνηθισμένο φαινόμενο στην Αρχαία Ελλάδα. Πότε εμφανίστηκαν οι πρώτοι Έλληνες μισθοφόροι, δεν μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια. Ωστόσο γίνονται πολλές αναφορές για την χρησιμοποίησή τους, τόσο την περίοδο μετά τον πελοποννησιακό πόλεμο, όσο και κατά τον περσικό εμφύλιο πόλεμο, με τη συμμετοχή 10.000 μισθοφόρων στρατιωτών στο στρατό του Κύρου, εναντίον του Αρταξέρξη και την περιπετειώδη επιστροφή τους στην Ελλάδα, που έμεινε στην ιστορία ως η «κάθοδος των μυρίων» (Ράπτης 2005).

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία εξαιτίας της μεγάλης έκτασής της, επίσης συντηρούσε στρατό που συμμετείχαν μισθοφόροι, καθώς η στρατολόγηση μόνο Ρωμαίων πολιτών δεν επαρκούσε. Ο στρατός της, κυρίως στο δυτικό τμήμα, έφτασε κατά τον 3ο αιώνα μ.Χ., να αριθμεί περισσότερους Γερμανούς παρά Ρωμαίους (P. W. Singer 2003, 21).

Εξίσου σημαντική ήταν η χρήση μισθοφόρων στην Ευρώπη κατά τον Μεσαίωνα και μέχρι τον 18ο αιώνα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου και ιδιαίτερα από τις αρχές του 12ου και 13ου αιώνα, χρησιμοποιούνταν ευρέως στην Ιταλία. Δημιουργήθηκαν «εταιρείες» οι οποίες πωλούσαν τις υπηρεσίες τους σε όποιον πλήρωνε. Οι ιταλικές πόλεις - κράτη, πλούσιες αλλά ανίκανες να δημιουργήσουν μεγάλους στρατούς, προσέλαβαν μισθοφόρους, τους λεγόμενους

condottieri (μετάφραση: ηγέτης)¹. Η «Λευκή Εταιρεία» ήταν μια από τις πιο γνωστές «ελεύθερες εταιρείες», την οποία αποτελούσαν ομάδες μισθοφόρων που διεκδικούσαν τη μερίδα του λέοντος από τον πλούτο της Ιταλίας του 14ου αιώνα. Οι άντρες της Λευκής Εταιρείας δημοπρατούσαν τις υπηρεσίες τους σε εκείνον που θα έκανε τη μεγαλύτερη προσφορά. Μεταξύ 1363 και 1388, πολέμησαν στο πλευρό και ενάντια στον Πάπα, στην πόλη του Μιλάνου και την πόλη της Φλωρεντίας. Ακόμη και σε καιρό ειρήνης, σπάνια έμεναν εκτός δράσης. Όταν έμεναν άνεργοι, συντηρούνταν πραγματοποιώντας εφόδους και λεηλασίες σε κοντινές πόλεις και χωριά (Cafferro 2006, 46).

Με την άνοδο της μοναρχίας, το καθεστώς των μισθοφόρων ενισχύθηκε. Οι άρχοντες βασίστηκαν σε μισθοφόρους για να διατηρήσουν την τάξη μέσα στα βασίλεια τους και να πολεμήσουν στους πολέμους τους. Δεδομένου ότι κατά κανόνα μόνο ο βασιλιάς είχε τη δυνατότητα να μισθώσει μισθοφόρους, ενίσχυαν τόσο το βασιλιά όσο και τους ευγενείς, ενάντια στους ανθρώπους με τους οποίους δεν είχαν δεσμούς ή συμπάθεια. Ενώ ήταν πολύ πιο ακριβοί από τα εγχώρια στρατεύματα, δεν άφηναν ενοχλητικές χήρες και ορφανά και στο τέλος της εκστρατείας θα μπορούσαν να απολυθούν.

Ο Εκατονταετής Πόλεμος μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας (1337-1453) δημιούργησε πληθώρα ανθρώπων που γνώριζαν μόνο την τέχνη του πολέμου. Κατά τον 15ο και 16ο αιώνα, οι μισθοφόροι ήταν απαραίτητοι για τους βασιλείς και τους ευγενείς. Επειδή η απασχόλησή τους έγινε αποδεκτή ως πρακτική μεταξύ των κρατών, οι μισθοφόροι διέθεταν ένα διεθνές καθεστώς νομιμότητας. Τα πρώτα χρόνια του 16ου αιώνα, όμως, προέκυψε μια νέα μορφή μισθοφόρων που συνδέεται με την ενίσχυση του κράτους και στη σταδιακή εξαφάνιση των ιδιωτικών πολέμων. Την εποχή εκείνη, η συνηθισμένη πρακτική δεν ήταν το άτομο να «πουλάει» τις υπηρεσίες του σε έναν βασιλιά, αλλά ο βασιλιάς να «ενοικιάζει» μαχητές του, σε ξένους κυρίως ηγεμόνες.

Στο τέλος του Τριακονταετή Πολέμου (1618-48) τα κράτη απέκτησαν τον έλεγχο της χρήσης βίας και άρχισαν να αναδύονται μεγάλοι κρατικοί στρατοί.

¹ Ο όρος condottiere ή condottiero προέρχεται ετυμολογικά από τη λέξη condotta, δηλαδή το συμβόλαιο μεταξύ του κοντοτιέρου και της πόλης που θα υπηρετούσε.[1] Επομένως, condottiero σήμαινε κυριολεκτικά εργολάβος ή επιχειρηματίας.

Ωστόσο, αλλοδαποί συνέχισαν να προσλαμβάνονται ή να μισθώνονται από ηγεμόνες, όπως οι 30.000 Γερμανοί του κρατιδίου Έσση, οι οποίοι για 7 λίρες έκαστος προσλήφθηκαν από τον βασιλιά Γεώργιο Γ΄ κατά τη διάρκεια του Αμερικανικού Επαναστατικού Πολέμου (Πόλεμος της Ανεξαρτησίας, 1775-1783) (Commager 1976, 54).

Η Ελβετική Παπική Φρουρά είναι άλλο ένα παράδειγμα μισθοφορικού στρατού, η οποία μάλιστα βρίσκεται στην υπηρεσία του Πάπα μέχρι σήμερα. Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι (1789-1815), έγραψαν το τέλος για τους κλασικούς μισθοφόρους στην Ευρώπη. Απαγορεύτηκαν στη Γαλλία και η επιτυχία του Ναπολέοντα συνέβαλε ώστε οι περισσότερες χώρες να ακολουθήσουν το γαλλικό παράδειγμα και να καταφύγουν σε στρατεύματα πολιτών (Hestermeyer 2010, 2).

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι στρατοί δημιουργήθηκαν με στρατολόγηση προσωπικού από τους πολίτες του Κράτους και πληρωνόντουσαν με μηνιαίες αποδοχές. Ο μόνιμος στρατός, επομένως, αντικατέστησε τους μισθοφόρους ως μέσο υπεράσπισης του κράτους. Στις αρχές του 19ου αιώνα, η δημοτικότητα των μισθοφόρων συνέχισε να μειώνεται, αλλά η πρακτική χρησιμοποίησής τους δεν εξαφανίστηκε. Ωστόσο, η ανάπτυξη των μόνιμων στρατών και η ανάπτυξη του νόμου της ουδετερότητας καθιστούσαν δυσκολότερη τη νόμιμη υπεράσπιση της χρήσης των μισθοφόρων και της πρακτικής της μισθοφορίας.

Ωστόσο, οι αλλοδαποί συνέχισαν να εντάσσονται σε εθνικούς στρατούς. Αρκετά είναι τα διάσημα στρατιωτικά ιδρύματα που δημιουργήθηκαν από αλλοδαπούς στην μέτα-επαναστατική εποχή: έτσι, το 1831 ιδρύθηκε η γαλλική λεγεώνα των ξένων. Ο βρετανικός στρατός χρησιμοποιεί στις μονάδες του στρατιώτες της φυλής Gurkha², ο ισπανικός στρατός διατηρεί μια ξένη λεγεώνα (Tercio de Extranjeros) που ιδρύθηκε το 1920 και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα βασίζονται σε στρατιώτες που προσλαμβάνονται από το Ομάν, την Υεμένη, την

2 Οι Gurkha ήταν Νεπαλέζοι στρατιώτες που στρατολογούνταν από τους Βρετανούς, οι οποίοι εντυπωσιασμένοι από την μαχητικότητά τους, ίδρυσαν την Ταξιαρχία των Γκούρκα. Υπηρέτησαν την Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών και διακρίθηκαν στον πόλεμο ενάντια στους Σιχ, στα τέλη της δεκαετίας του 1840.

Ιορδανία, το Πακιστάν και τη Μεγάλη Βρετανία (Hestermeyer 2010, 2).

Παρά το γεγονός της κάμψης του φαινομένου, ο μισθοφορισμός επανεμφανίστηκε με μια άλλη μορφή τον 20ό αιώνα. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και την αναγνώριση του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση, οι μισθοφόροι χρησιμοποιήθηκαν για να εμποδίσουν τις κινήσεις της εθνικής απελευθέρωσης κυρίως στην Αφρικανική Ήπειρο και στην Ν. Αμερική (Sosnowski 1979, 382).

Προσλήφθηκαν από πρώην αποικιακές δυνάμεις, αποσχιστικές ομάδες, κυβερνήσεις, ανταρτικά κινήματα και, κατά περιόδους, πολυεθνικές εταιρείες για την καταπολέμηση των εθνικών απελευθερωτικών κινήσεων ή και για την υπεράσπιση των ξένων συμφερόντων. Οι μισθοφόροι πολέμησαν σε ποικίλες συγκρούσεις, βοήθησαν την επαρχία Katanga στην προσπάθειά της να αποχωρήσει από το Κονγκό το 1960, πολέμησαν εναντίον των ρεπουμπλικάνων στην Υεμένη το 1964, βοήθησαν τους αντάρτες του Biafran στη Νιγηρία το 1967, πολέμησαν στην Αγκόλα το 1975 και ανακάλεσαν τον Πρόεδρο των Κομορών το 1975 και το 1978 - για να αναφέρουμε μόνο μερικά παραδείγματα (Abdel-Fatau Musah 2000).

Είναι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου που παρατηρείται μια αλλαγή στάσης στη διεθνή κοινότητα. Οι μισθοφόροι δεν ήταν πλέον αποδεκτοί ως αναπόσπαστο μέρος των στρατών, θεωρούνταν τώρα ως εγκληματίες.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου (1947-91) και η κατάρρευση του διπολικού συστήματος αποτέλεσε μια ακόμη αλλαγή στο περιβάλλον ασφαλείας. Η μαζική συρρίκνωση των Ενόπλων Δυνάμεων πολλών κρατών και η αποστράτευση μεγάλου αριθμού εκπαιδευμένου προσωπικού, εξασφάλισε μια τεράστια προσφορά, ενώ ταυτόχρονα, τα αποτυχημένα κράτη και η βία από μη κρατικούς φορείς, δημιούργησαν μια τεράστια ζήτηση για υπηρεσίες ασφαλείας που προηγουμένως παρείχαν η δυο υπερδυνάμεις. Το έργο των μεγάλων δυνάμεων, ΗΠΑ, Γαλλία και Μ. Βρετανία, το διεκπεραίωναν εταιρίες και μισθοφόροι καθώς για λόγους αποφυγής αρνητικής δημοσιότητας και αντιδράσεων της κοινής γνώμης, δεν ήθελαν να αναλάβουν το κόστος συγκεκριμένων στρατιωτικών επιχειρήσεων. Έτσι και την πολιτική τους εφάρμοζαν και τα συμφέροντά τους εξυπηρετούσαν, αλλά κυρίως σε περίπτωση αποτυχίας της επιχείρησης δεν είχαν καμία σχέση, ούτε

αναλάμβαναν ευθύνη για τις πράξεις άλλων, που θεωρείτο ότι δρούσαν από μόνοι τους. Η κατακόρυφη αύξηση των εντάσεων χαμηλής έντασης δημιούργησε τις προϋποθέσεις ώστε ιδιωτικές εταιρίες να αναλάβουν υπηρεσίες, που στο απόγειο του ανταγωνισμού των δυο υπερδυνάμεων διεξάγονταν από τις συμβατικές ένοπλες δυνάμεις.

Οι σύγχρονες ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες άρχισαν να παρέχουν υπηρεσίες ασφαλείας. Οι ιδιωτικοί στρατοί δεν είναι άνευ προηγουμένου. Για περισσότερο από 150 χρόνια η English East India Company διατηρούσε δικό της στρατό, αποτελούμενο από μισθοφόρους και πειρατές. Ο στρατός της είχε διαιρεθεί με βάση τις τρεις διοικητικές επαρχίες της Ινδίας, τη Βομβάη, τη Βεγγάζη και του Μαντρά, και έκαστος είχε ξεχωριστό αρχηγό. Όλοι οι αξιωματικοί του στρατού της εταιρίας ήταν Βρετανοί και είχαν λάβει την βασική τους εκπαίδευση στην στρατιωτική ακαδημία που η ίδια η εταιρία διατηρούσε στο Λονδίνο. Με εξαίρεση κάποιες Μονάδες της που την αποτελούσαν ευρωπαίοι στρατιώτες, κυρίως Γερμανοί και Ελβετοί, οι περισσότεροι ήταν ντόπιοι κάτοικοι. Ο στρατός της υπολογιζόταν πάνω από 100.000 στρατιώτες και ξεπερνούσε αριθμητικά αυτό του Ηνωμένου Βασιλείου, για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που η εταιρία θα αγνοήσει επιδεικτικά τους πολιτικούς και διπλωματικούς στόχους του Βρετανικού θρόνου και θα κινηθεί με βάση τα δικά της συμφέροντα (P. W. Singer 2003, 35).

Οι σύγχρονες ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες προσφέρουν υπηρεσίες από την εκπαίδευση έως την προστασία και τις επιχειρήσεις προς κράτη και μη κρατικές οντότητες. Το 1989 δημιουργήθηκε μια από τις μεγαλύτερες ιδιωτικές εταιρίες, η Executive Outcomes με έδρα την Πραιτόρια της Ν. Αφρικής. Σκοπός της ήταν η παροχή έμπειρων στελεχών και στρατιωτικού υλικού σε κυβερνήσεις χωρών της Αφρικής που αντιμετώπιζαν προβλήματα, λόγω της δράσης ανταρτών στο έδαφός τους. Πραγματοποίησε με επιτυχία στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Αγκόλα κατά των ανταρτών της UNITA³ με αντάλλαγμα την εξασφάλιση δικαιωμάτων εξόρυξης διαμαντιών για πέντε χρόνια, στη Σιέρα Λεόνε το 1995 κατά του Ενωμένου Επαναστατικού Μετώπου με αμοιβή 60 εκατομμύρια δολάρια, καθώς και

³ Η Εθνική Ένωση για την ανεξαρτησία της Αγκόλα ιδρύθηκε το 1966, αγωνίστηκε μαζί με το Λαϊκό Κίνημα για την Απελευθέρωση (MPLA) στον πόλεμο της Ανεξαρτησίας (1961-1975) και στη συνέχεια εναντίον του, στον εμφύλιο πόλεμο (1975-2002)

επιχειρήσεις στο Κονγκό, στο Σουδάν και τη Μοζαμβίκη.

Κατά τη διάρκεια της κατοχής στο Ιράκ, η ζήτηση της ιδιωτικής συνδρομής έφθασε σε εκρηκτικά ύψη. Η αναλογία των ιδιωτικών υπαλλήλων σε σχέση με το στρατιωτικό προσωπικό είχε περίπου δεκαπλασιαστεί σε σχέση με τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου. Όλοι οι δυτικοί σύμμαχοι στηρίζονταν στην ιδιωτική βοήθεια. Η εμπιστοσύνη στους ιδιωτικούς εργολάβους ήταν ιδιαίτερως σημαντική για τους δυτικούς στρατούς (Hestermeyer 2010, 3).

Από τα παραπάνω μπορούμε να ισχυριστούμε, πως η ιδιωτική δραστηριότητα στον πόλεμο ήταν διαδεδομένη σε όλη την ιστορία. Έχει λάβει διάφορες μορφές, πολλές από τις οποίες δεν εμπίπτουν στον τρέχοντα νομικό ορισμό των μισθοφόρων και των υπαλλήλων των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥΣ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ

2.1.1. Μισθοφόροι

Η παραδοσιακή εκδοχή του όρου «μισθοφόρος» είναι ότι πρόκειται για αλλοδαπούς που μάχονται με σκοπό το κέρδος και όχι για την πίστη τους σε κάποια ιδανικά, δεν τους ενδιαφέρει η νομιμότητα και για το αν τα συμφέροντά τους συμπίπτουν με αυτά της χώρας καταγωγή τους (Major 1992, 107). Ο Burmester τους ορίζει ως «εθελοντές που με σκοπό το κέρδος συμφωνούν να μάχονται για τις ένοπλες δυνάμεις ενός άλλου κράτους ή οποιαδήποτε οντότητας» (Burmester 1978, 37).

2.1.2. Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες

Επίσημος ορισμός για τις Ιδιωτικές Στρατιωτικές Εταιρίες (ΙΣΕ) δεν εμπεριέχεται σε κανένα διεθνές νομικό κείμενο. Με πρωτοβουλία του ΟΗΕ και συγκεκριμένα της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Commission on Human Rights), ένας αρχικός ορισμός αποτυπώθηκε στο κείμενο «Draft of a possible Convention on Private Military and Security Companies (PMSCs) for consideration and action by the Human Rights Council». Σύμφωνα με αυτό οι ΙΣΕ ορίζονται ως «ιδιωτικές επιχειρηματικές οντότητες που παρέχουν στρατιωτικές ή / και υπηρεσίες ασφαλείας, οι οποίες, αναλαμβάνουν αποστολές ή υπηρεσίες όπως η ένοπλη φύλαξη, η προστασία ή συνοδεία προσώπων και αντικείμενων, η συντήρηση και λειτουργία οπλικών συστημάτων, η φύλαξη και ανάκριση κρατουμένων, η παροχή συμβουλών, η συλλογή πληροφοριών και η εκπαίδευση προσωπικού ΕΔ και ασφαλείας» (Human Right Council 2010). Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού αποτύπωσε έναν παρόμοιο ορισμό στο κείμενο του Montreux, το 2008 (Montreux Document/ICRC 2008).

Ο Νταγκ Μπρουκς, πρόεδρος του Διεθνούς Οργανισμού Ειρηνευτικών Αποστολών, της ένωσης, δηλαδή, που εκπροσωπεί τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, εξηγεί ότι οι εταιρείες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες.

«Στη μεγαλύτερη κατηγορία εταιρειών, η οποία απασχολεί το 90% του

προσωπικού, ανήκουν αυτές που παρέχουν ειρηνικές υπηρεσίες. Υπάρχουν οι εταιρείες που παρέχουν επιμελειακή υποστήριξη, παρέχουν για παράδειγμα, οδηγούς φορτηγών, μάγειρες για τις καντίνες του στρατού, εργάτες στην κατασκευή οδικών δικτύων. Στη δεύτερη κατηγορία είναι οι ιδιωτικές εταιρείες παροχής προστασίας, οι οποίες δουλεύουν συνήθως εκ μέρους άλλων εταιρειών και παρέχουν προστασία και ασφάλεια. Αναλαμβάνουν την προστασία ενός οργανισμού, μιας κτιριακής εγκατάστασης. Αναλαμβάνουν επίσης την προστασία ατόμων. Στην τρίτη κατηγορία εμπίπτουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που προσφέρουν στρατιωτικές υπηρεσίες, όπως την εκπαίδευση στρατών» (Χουρμούζη χ.χ.).

Η άνοδος των ιδιωτικών εταιρειών που παρέχουν υπηρεσίες ασφαλείας σηματοδοτεί μια σημαντική εξέλιξη στη διεξαγωγή των πολέμων στον 21ο αιώνα. Το Ιράκ άνοιξε το δρόμο για τους «πολέμους με σύμβαση έργου». Σύμφωνα με τους ειδικούς το πρόβλημα είναι ότι το δίκαιο δεν κατάφερε να συμβαδίσει με τις εξελίξεις. Δεδομένου του χώρου στον οποίο δραστηριοποιούνται αυτές οι εταιρείες και του κινδύνου για τυχόν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλες αξιόποινες πράξεις, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το ότι δεν έχει ξεκαθαριστεί σε ποιους νόμους, σε ποιο δίκαιο υπάγεται αυτός ο κλάδος.

Ο Πίτερ Σίνγκερ υποστηρίζει ότι αυτές οι εταιρείες στην ουσία δε λογοδοτούν πουθενά. «Οι μοναδικές υποχρεώσεις που έχουν απέναντι στους πελάτες τους είναι αυτές που αναγράφονται στα συμβόλαια. Σε επίπεδο διεθνούς δικαίου απλά δεν υπάρχει. Όσον αφορά το εθνικό δίκαιο είναι ελάχιστες οι χώρες που διαθέτουν νόμους για αυτές τις εταιρείες με την εξαίρεση των Ηνωμένων Πολιτειών και της Νοτίου Αφρικής. Η πραγματικότητα είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών των υπαλλήλων εργάζεται σε κράτη όπου επικρατεί ακυβερνησία. Εάν κάποιος διαπράξει κάτι αξιόποιο δεν υπάρχει καμία κρατική αρχή για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Για παράδειγμα, όπως συνέβη στο Ιράκ στις φυλακές του Αμπού Γκράιμπ⁴. Δεν υπάρχει ιρακινό δίκαιο, δεν υπάρχουν δικαστικές αρχές και για αυτό έχουν αναλάβει τη διοίκηση των φυλακών ιδιωτικές εταιρείες» (P. Singer 2004).

⁴ Συγκρότημα φυλακών της ομώνυμης ιρακικής πόλης οι οποίες από την εισβολή του 2003 χρησιμοποιήθηκαν από τις ΗΠΑ και για τις οποίες υπήρξαν καταγγελίες για βασανιστήρια και καταπάτηση των δικαιωμάτων των εκεί κρατούμενων τόσο από το στρατιωτικό προσωπικό, όσο και από τους υπαλλήλους ιδιωτικής εταιρίας παροχής υπηρεσιών ασφαλείας.

2.1.3. Διαφορές Μισθοφόρων και υπαλλήλων ΙΣΕ

Οι διαφορές τους δεν είναι ευδιάκριτες και αποτελούν πεδίο αντιπαράθεσων πολλών ερευνητών.

Οι ΙΣΕ δεν λειτουργούν ως παράνομες οργανώσεις, αλλά όπως οι νόμιμες μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, ακολουθούν όλες τις νόμιμες υποχρεώσεις τους ως εταιρίες προς το κράτος εγκατάστασης, συνδέονται νομικά με το κράτος που έχουν την έδρα τους και από το οποίο έχουν πάρει την άδεια λειτουργίας τους. Οι περισσότερες από αυτές αποτελούν τμήματα ή θυγατρικές μεγαλύτερων επιχειρήσεων σε αντίθεση με τους ιδιωτικούς μισθοφορικούς στρατούς που δρουν στο περιθώριο και σχεδόν πάντα παράνομα.

Επίσης διαθέτουν συγκεκριμένη ιεραρχική δομή, οργάνωση και κατανομή αρμοδιοτήτων καθώς και τμήματα διοίκησης, πωλήσεων και ανθρώπινου δυναμικού όπως οι όλες οι σύγχρονες επιχειρήσεις. Έχουν ως κίνητρο το κέρδος της εταιρίας και όχι το ατομικό, όπως οι παραδοσιακοί μισθοφόροι. Οι διαδικασίες στρατολόγησης του προσωπικού είναι πολύ πιο επαγγελματικές και σύγχρονες σε σχέση με τις αντίστοιχες των μισθοφόρων. Οι ΙΣΕ προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών, όπως εκπαίδευση, υλικοτεχνική βοήθεια και απευθύνονται σε ένα ευρύ φάσμα απαιτήσεων των ΕΔ (επιχειρήσεις, επιμελητεία, πληροφορίες, ασφάλεια, εκπαίδευση), σε αντίθεση με τους μισθοφόρους οι οποίοι παρέχουν σχεδόν αποκλειστικά πολεμικές υπηρεσίες.

Τέλος η πιο σημαντική διαφορά τους για την παρούσα εργασία είναι, ότι το νομικό πλαίσιο στο οποίο υπόκειται ένας μισθοφόρος, είναι ξεκάθαρο βάσει του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, σε αντίθεση με αυτό του υπαλλήλου μιας ΙΣΕ, για τον οποίο ουσιαστικά υφίσταται ένα νομικό κενό και το οποίο θα αναλυθεί στα επόμενα κεφάλαια (P. W. Singer 2003, 45-47).

2.1.4. Κράτη και Χρήση Βίας

Η ειρήνη της Βεσφαλίας⁵ καθόρισε τη σύγχρονη Ευρώπη και το διεθνές

⁵ Η Συνθήκη της Βεσφαλίας αποτέλεσε στην πραγματικότητα μία σειρά ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, οι οποίες έλαβαν χώρα το 1648, στις πόλεις του Όσναμπρυκ και του Μύνστερ. Αποτέλεσμα της εν λόγω συνθήκης ήταν η λήξη του Τριαντακονταετούς Πολέμου (1618-1648) στην Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, καθώς και η λήξη του Ογδοηκονταετούς Πολέμου (1568-1648) μεταξύ

δίκαιο, σηματοδότησε την ανάδυση και δημιουργία του Έθνους - Κράτους και τις έννοιες του δικαιώματος της ανεξαρτησίας των κρατών, της μη επέμβασης στα εσωτερικά τους και της ισοτιμίας τους. Τα Έθνη - Κράτη μετατρέπονται στον βασικό πυλώνα της νέας διεθνούς τάξης με την δημιουργία και χρησιμοποίηση πολιτών στους εθνικούς τους στρατούς, προκειμένου να διαφυλάξουν την ανεξαρτησία τους και την εδαφική τους ακεραιότητα από εξωτερικές και εσωτερικές απειλές.

Αποκλειστικοί φορείς της διεθνούς ασφάλειας έγιναν τα Κράτη και μέχρι και σήμερα μονοπωλούν την χρήση βίας, με την δυνατότητα να συγκροτούν στρατούς και να προκαλούν πολέμους. Με την ίδρυση των διεθνών και περιφερειακών οργανισμών (NATO - ΕΕ -ΟΗΕ) από τα Κράτη, περιόρισαν και οριοθέτησαν το δικαίωμα αυτό, στο πλαίσιο των παραπάνω οργανισμών, χωρίς όμως ουσιαστικά να το απωλέσουν.

Ο Max Weber, στο έργο του «Η Πολιτική ως Επάγγελμα» («Politik als Beruf») παρουσίασε ως θεωρία τη μονοπώληση της χρήσης βίας από το Κράτος. Η χρήση βίας επί κυρίαρχου εδάφους, ανήκει αποκλειστικά στο Κράτος, το οποίο ασκεί και τον αποκλειστικό έλεγχο. Η εδαφική ακεραιότητα, η ανεξαρτησία, η τάξη και η ασφάλεια του Κράτους διασφαλίζονται με τις συμβατικές ΕΔ και τα σώματα ασφαλείας, που αποτελούνταν αποκλειστικά από πολίτες του Κράτους (Weber 1987).

Η παραπάνω αρχή, ότι τα Κράτη είναι αποκλειστικά υπεύθυνα για την ασφάλεια και προστασία των πολιτών τους και παράλληλα κατέχουν το μονοπώλιο της χρήσης βίας, αμφισβητήθηκε έντονα στις αρχές του αιώνα που διανύουμε, αρχής γενομένης από την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Η διαπίστωση μιας αδυναμίας για παροχή επαρκούς ασφάλειας και προστασίας στους πολίτες, έδωσε «ζωτικό» χώρο για την ταχεία ανάπτυξη και δραστηριοποίηση των ΙΣΕ.

Η ασφάλεια και προστασία των πολιτών ενός Κράτους δεν θεωρείται πλέον ένα δημόσιο αγαθό, κοινό για όλους του δικαιούχους. Αντί αυτού, έχει μετατραπεί σε ένα εμπορεύσιμο αγαθό που ακολουθεί τους κανόνες του διεθνούς ανταγωνισμού. Η ύπαρξη και δραστηριοποίηση των ΙΣΕ, δεν συνεπάγεται ότι αυτές υποκαθιστούν το επίσημο Κράτος, αλλά ότι το Κράτος επιτρέπει την άσκηση

αρμοδιοτήτων όμοιων με αυτές του κρατικού μονοπωλίου της χρήσης βίας και επωφελείται από το αποτέλεσμα (Μαρκαντωνάτου 2009, 25).

2.2 ΟΡΙΣΜΟΙ

2.2.1. Οργανισμός Αφρικανικής Ένωσης (ΟΑΕ)

Ο πρώτος οργανισμός που προσπάθησε να καταλήξει σε έναν γενικό ορισμό των μισθοφόρων ήταν ο Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ)⁶. Το 1967, οι προτεινόμενοι ορισμοί εξετάστηκαν από την Ad Hoc Επιτροπή «για την εξάλειψη των μισθοφόρων» και το 1971 από την Επιτροπή Νομικών Εμπειρογνωμόνων του Συμβούλιου των Υπουργών του Οργανισμού. Η έκθεση της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων παρουσιάστηκε το 1972 και ο ΟΑΕ ενέκρινε τη Σύμβαση για την Εξάλειψη του Μισθοφορισμού στην Αφρική, στην πόλη Libreville της Γκαμπόν, το 1977 (Abdel-Fatau Musah 2000).

Το άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζει τον μισθοφόρο ως εξής:

«Σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση, ένας μισθοφόρος κατατάσσεται ως οποιοσδήποτε, ο οποίος δεν είναι υπήκοος του κράτους κατά του οποίου στρέφονται οι ενέργειές του, απασχολείται, στρατολογείται ή συνδέεται εθελοντικά με πρόσωπο, ομάδα ή οργάνωση που έχει ως στόχο:

α) να ανατρέψει με βία ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο την κυβέρνηση του εν λόγω κράτους μέλους του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας,

β) να υπονομεύσει την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα ή την κανονική λειτουργία των θεσμών του εν λόγω κράτους,

γ) να εμποδίσει με οποιονδήποτε τρόπο τις δραστηριότητες οποιουδήποτε κινήματος απελευθέρωσης που αναγνωρίζεται από τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας».

⁶ Ιδρύθηκε στις 25 Μαΐου 1963 από 32 κράτη-μέλη. Οι δύο κύριοι στόχοι του ΟΑΕ, δηλαδή η απελευθέρωση όλων των αφρικανικών εδαφών από τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες και η εξάλειψη του απαρχαίντ και των πολιτικών του φυλετικού διαχωρισμού, στέφθηκαν με επιτυχία. Το 2001 συγχωνεύτηκε με την Αφρικανική Οικονομική Κοινότητα (ΑΟΚ) και συστάθηκε η Αφρικανική Ένωση (ΑΕ).

Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το άρθρο 1, ο μισθοφόρος δεν μπορεί να είναι υπήκοος του κράτους κατά του οποίου απευθύνονται οι ενέργειές του και πρέπει να εργάζεται πρόθυμα με σκοπό, είτε να ανατρέψει με βία την κυβέρνηση κράτους μέλους του ΟΑΕ, είτε να παρεμποδίσει δραστηριότητες κάποιου απελευθερωτικού κινήματος. Επίσης, δεν γίνεται αναφορά στο ζήτημα του ιδιωτικού κέρδους ή της αποζημίωσης που λαμβάνεται για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων (Major 1992, 108).

2.2.2. Πρόσθετο πρωτόκολλο Ι του 1977 στις συμβάσεις της Γενεύης του 1949

Το ζήτημα των μισθοφόρων εξετάστηκε επίσης από τη Διπλωματική Διάσκεψη για την επαναβεβαίωση και ανάπτυξη του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζεται στις ένοπλες συγκρούσεις, η οποία διεξήχθη στη Γενεύη από το 1974 έως το 1977. Το 1976 η αντιπροσωπεία της Νιγηρίας ανέλαβε την πρωτοβουλία και εισήγαγε στην ομάδα εργασίας της Επιτροπής (WGC III), μια πρόταση για ένα άρθρο που καθόριζε τους μισθοφόρους και το καθεστώς τους, το οποίο επρόκειτο να προστεθεί στο πρωτόκολλο Ι για τις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις. Ωστόσο, δεν επετεύχθη συναίνεση στον ορισμό. Ο λόγος ήταν μια απόκλιση των προσεγγίσεων, μεταξύ των χωρών του Τρίτου Κόσμου που ήθελαν έναν «ευρύ και περιεκτικό» ορισμό (ως χώρες στις οποίες δραστηριοποιούνταν οι μισθοφόροι) και των δυτικών κρατών που πίεζαν για έναν «περιορισμένο» ορισμό (ως χώρες που χρησιμοποιούσαν τους μισθοφόρους) (Major 1992, 109).

Υπό αυτές τις συνθήκες κατέληξαν στη θέσπιση του άρθρου 47 του πρωτοκόλλου Ι. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου, «μισθοφόρος είναι κάθε πρόσωπο που:

α) είναι ειδικά στρατολογημένος από το εσωτερικό ή το εξωτερικό για να πολεμήσει σε ένοπλη σύγκρουση,

β) συμμετέχει ενεργά στις εχθροπραξίες,

γ) έχει κίνητρο να συμμετάσχει στις εχθροπραξίες κατά κύριο λόγο από την επιθυμία του για ιδιωτικό κέρδος και στην πραγματικότητα θα λάβει, από ή για λογαριασμό ενός συμβαλλόμενου μέρους στη σύγκρουση, υλική αποζημίωση που

υπερβαίνει κατά πολύ το ποσό που λαμβάνουν μαχητές παρόμοιου βαθμού στις ένοπλες δυνάμεις αυτού του μέρους,

δ) δεν είναι υπήκοος συμβαλλόμενου μέρους, ούτε κάτοικος εδαφικής επικράτειας που ελέγχεται από συμβαλλόμενο μέρος στη σύγκρουση,

ε) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων συμβαλλόμενου μέρους και

στ) δεν έχει αποσταλεί από κράτος που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της, επίσημα, ως μέλος των ενόπλων δυνάμεων».

Από τη διατύπωση διαπιστώνεται ότι για να χαρακτηριστεί κάποιος ως μισθοφόρος, απαιτείται όλα τα κριτήρια να υφίστανται συσσωρευτικά. Αυτό σημαίνει ότι καμία από τις απαιτήσεις που αναφέρονται στα εδάφια αυτά, δεν επαρκεί από μόνη της για να χαρακτηριστεί κάποιος ως μισθοφόρος.

Τα χαρακτηριστικά του ορισμού που περιέχεται στο άρθρο 47 είναι:

α) το χρήμα, ως βασικό κίνητρο στην απόφαση να στρατολογηθεί.

β) η στρατολόγηση και η πρόσληψη γίνονται με σκοπό να λάβει μέρος σε μια ένοπλη σύγκρουση.

γ) το άτομο συμμετέχει στη μάχη.

δ) το άτομο πρέπει να είναι αλλοδαπός, μη μόνιμος κάτοικος και

ε) κανείς δεν μπορεί να είναι μισθοφόρος που είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων ενός μέρους της σύγκρουσης ή που να έχει αποσταλεί επίσημα ως μέλος των ενόπλων δυνάμεών του, από κράτος που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύγκρουση.

Επειδή ο ορισμός καθορίζει ποιος μπορεί να θεωρηθεί ως μισθοφόρος και, κατά συνέπεια, να στερηθεί του δικαιώματος του αιχμάλωτου πολέμου, κάθε στοιχείο του ορισμού είναι κρίσιμης σημασίας. Ωστόσο ο ορισμός δημιουργεί τόσα προβλήματα, όσα λύνει. Δηλώνοντας ότι ένας μισθοφόρος πρέπει να είναι άτομο που προσλαμβάνεται ειδικά σε τοπικό επίπεδο ή στο εξωτερικό για να πολεμήσει σε ένοπλη σύγκρουση, το πρώτο κριτήριο προσπάθησε να αποσαφηνίσει τη θέση

των εθελοντών. Αποκλείει από τον ορισμό, τους εθελοντές που εισέρχονται σε υπηρεσία σε μόνιμη ή μακρόχρονη βάση σε έναν ξένο στρατό ως αποτέλεσμα μιας μεμονωμένης στρατολόγησης (για παράδειγμα, της Γαλλικής Λεγεώνας των Ξένων) ή μέσω συμφωνίας από τις εθνικές τους αρχές (Major 1992, 110).

Το δεύτερο κριτήριο του ορισμού αναφέρει ότι για να είναι κάποιος μισθοφόρος, πρέπει να έχει άμεσο ρόλο στις εχθροπραξίες. Όπως μας εξηγεί ο Aldrich, αυτό το εδάφιο υποδηλώνει ότι «ακόμη και ένας μισθοφόρος δεν είναι μισθοφόρος μέχρι να πάει να πολεμήσει» (Aldrich 1981, 776). Η προϋπόθεση αυτή αποκλείει από τον ορισμό τους συμβούλους και τους τεχνικούς. Εφόσον αυτοί δεν παίρνουν κανένα άμεσο ρόλο στις εχθροπραξίες, θεωρούνται πολίτες που δεν συμμετέχουν στην μάχη. Στην πράξη όμως, η παραπάνω διαπίστωση αποδείχτηκε προβληματική, καθώς για παράδειγμα, το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα στη Δυτική Σαχάρα, γνωστό ως Μέτωπο Πολισάριο (Polisario Front)⁷ όταν συνέλαβε Γάλλους τεχνικούς στη Μαυριτανία, τους αντιμετώπισε ως μισθοφόρους (Major 1992, 111).

Το τρίτο κριτήριο του ορισμού είναι ουσιαστικά δύσκολο να αποδειχθεί. Επίσης ως «εργαζόμενος» ανήκει σε εταιρεία και η αμοιβή του καταβάλλεται από αυτή και όχι απευθείας από το Κράτος, στο οποίο προσφέρει μέσω αυτής της εταιρείας τις υπηρεσίες του.

Ο ορισμός του άρθρου 47 αποκλείει επίσης από την κατηγορία του μισθοφόρου, υπηκόους ενός συμβαλλόμενου μέρους και κατοίκους του εδάφους που ελέγχεται από ένα μέρος στη σύγκρουση. Παρόλο που οι περισσότεροι μισθοφόροι έχουν διαφορετική εθνικότητα από τον εργοδότη τους, υπάρχει ο κίνδυνος ότι, αποκλείοντας από τον ορισμό υπηκόους και κατοίκους ενός συμβαλλόμενου μέρους, το δεύτερο στοιχείο «μπορεί να ενθαρρύνει υπηκόους ή κατοίκους ενός κράτους που είναι συμβαλλόμενο μέρος να στρατολογηθούν ως μισθοφόροι με τις δυνάμεις που αγωνίζονται ενάντια στο κράτος του οποίου είναι υπήκοοι ή κάτοικοι» (Kwakwa 1990, 72).

Όσον αφορά το πέμπτο κριτήριο, ορίζει ότι ένας μισθοφόρος δεν μπορεί να είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους. Το κύριο

⁷ Το Μέτωπο Πολισάριο ήταν εθνικό επαναστατικό απελευθερωτικό κίνημα που εκπροσωπούσε τους Σαχράουι ώστε να δημιουργήσουν ένα ανεξάρτητο κράτος με την ονομασία Λαϊκή Αραβική Δημοκρατία της Σαχάρας, απομακρύνοντας τους Μαροκινούς από τη Δυτική Σαχάρα

πρόβλημα με αυτή τη διατύπωση είναι ότι δεν αναφέρει το χρονικό διάστημα που ένα άτομο πρέπει να είναι στις ένοπλες δυνάμεις ενός μέρους στη σύγκρουση. Έτσι είναι δυνατό για τα μέρη μιας σύγκρουσης, να συγκαλύψουν τη χρήση μισθοφόρων, στρατολογώντας τους στις ένοπλες δυνάμεις τους, κατά τη διάρκεια μόνο της σύγκρουσης (Yusuf 1979, 117).

2.2.3. Διεθνής σύμβαση κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης μισθοφόρων

Λόγω των πολυάριθμων αδυναμιών του ορισμού των μισθοφόρων στο άρθρο 47 και λόγω της περιορισμένης εφαρμογής του άρθρου αυτού, δημιουργήθηκε μια ad hoc επιτροπή στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, για τη σύνταξη σύμβασης κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης των μισθοφόρων. Μετά από εννέα χρόνια συζήτησης, υιοθετήθηκε τελικά μια Σύμβαση το 1989 (Major 1992, 114).

Στο άρθρο 1 της Σύμβασης, ορίζεται με τον ακόλουθο τρόπο:

«Μισθοφόρος είναι κάθε άτομο που:

α) έχει ειδικά προσληφθεί σε τοπικό επίπεδο ή στο εξωτερικό για να πολεμήσει σε ένοπλη σύγκρουση

β) έχει κίνητρο να συμμετάσχει στις εχθροπραξίες κατά κύριο λόγο από την επιθυμία για ιδιωτικό κέρδος και στην πραγματικότητα του έχουν υποσχεθεί, εκ μέρους ή για λογαριασμό ενός συμβαλλόμενου μέρους, υλική αποζημίωση που υπερβαίνει κατά πολύ την υποσχεθείσα ή καταβληθείσα σε μαχητές με παρόμοια βαθμό και καθήκοντα στις ένοπλες δυνάμεις αυτού του μέρους.

γ) δεν είναι υπήκοος του συμβαλλόμενου μέρους ούτε κάτοικος εδαφικής επικράτειας που ελέγχεται από συμβαλλόμενο μέρος της σύγκρουσης.

δ) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων ενός μέρους στη σύγκρουση και

ε) δεν έχει αποσταλεί από κράτος που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύγκρουσης σε διατεταγμένη υπηρεσία ως μέλος των ενόπλων δυνάμεών του.

Μισθοφόρος είναι επίσης σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση κάθε άτομο που:

α) Προσλαμβάνεται ειδικά σε τοπικό επίπεδο ή στο εξωτερικό για τη συμμετοχή σε συντονισμένη πράξη βίας με σκοπό:

(1) την ανατροπή της κυβέρνησης ή την υπονόμευση της συνταγματικής τάξης ενός κράτους ή

(2) την υπονόμευση της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους

β) έχει κίνητρο να συμμετάσχει ουσιαστικά λόγω της επιθυμίας του για σημαντικό ιδιωτικό κέρδος

γ) δεν είναι ούτε υπήκοος ούτε κάτοικος του κράτους κατά του οποίου στρέφεται μια τέτοια πράξη

δ) δεν έχει αποσταλεί από ένα κράτος σε διατεταγμένη υπηρεσία και

ε) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων του κράτους στο έδαφος του οποίου εκτελείται η πράξη».

Το άρθρο 2 της σύμβασης επεκτείνει τον ορισμό του μισθοφόρου αναφέροντας ότι «κάθε πρόσωπο που στρατολογεί, χρησιμοποιεί, χρηματοδοτεί ή εκπαιδεύει μισθοφόρους, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης, διαπράττει αδίκημα για τους σκοπούς της Σύμβασης».

Το πρώτο μέρος του ορισμού του άρθρου 1 αναπαράγει απλώς τα βασικά στοιχεία του άρθρου 47 του πρόσθετου πρωτοκόλλου Ι. Ωστόσο, το δεύτερο μέρος του άρθρου 1 τον επεκτείνει και τον συμπληρώνει. Όπως δήλωσε ο ειδικός εισηγητής, το δεύτερο μέρος του άρθρου 1, «παρέχει στα κράτη καλύτερη προστασία από μισθοφορικές δραστηριότητες, λόγω της ποικιλίας των εγκληματικών και αποσταθεροποιητικών σκοπών για τις οποίες χρησιμοποιούνται τώρα οι μισθοφόροι» .

Παρά τη σημαντική αυτή βελτίωση, οι επικρίσεις που προωθήθηκαν στο πλαίσιο του άρθρου 47 εξακολουθούν να ισχύουν βάσει της σύμβασης. Το ζήτημα των κινήτρων δεν επεξεργάστηκε περαιτέρω και η Συνέλευση δεν αναγνώρισε ότι για να είναι κάποιος μισθοφόρος, δεν χρειάζεται να είναι αλλοδαπός (Major 1992, 116).

2.2.4. Σχέδιο Κώδικα Εγκλημάτων Ενάντια στην Ειρήνη και Ασφάλεια της Ανθρωπότητας

Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, στο πλαίσιο της σύνταξης ενός Κώδικα Εγκλημάτων κατά της Ειρήνης και της Ασφάλειας της Ανθρωπότητας, αποφάσισε να συμπεριλάβει τον μισθοφορισμό, μεταξύ των πράξεων που αποτελούν αδίκημα. Στην τρίτη έκθεσή του, ο Ειδικός Εισηγητής διευκρίνισε ότι ασχολήθηκε με μισθοφόρους «που έχουν ειδικά στρατολογηθεί, με σκοπό να επιτεθούν σε μια χώρα προκειμένου να αποσταθεροποιήσουν ή να ανατρέψουν τις θεσμοθετημένες αρχές, για διάφορους λόγους, κυρίως όμως για οικονομικής ή πολιτικής φύσεως». Το άρθρο 18 του σχεδίου κώδικα, το οποίο εγκρίθηκε κατά την τεσσαρακοστή δεύτερη σύνοδο της Επιτροπής, αντικατοπτρίζει αυτή την ανησυχία. Ο ορισμός του μισθοφόρου που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή είναι πανομοιότυπος με τον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο I της Σύμβασης του 1989 (Major 1992, 117).

2.3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΙΣΘΟΦΟΡΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ο μισθοφορισμός σήμερα έχει αλλάξει τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη. Οι μισθοφόροι χρησιμοποιούνται σε διάφορες καταστάσεις και πλαίσια. Όπως αναφέρθηκε από τον Ειδικό Εισηγητή, «οι αλλαγές αυτές αντικατοπτρίζουν τη μεγαλύτερη πολυπλοκότητα των διεθνών σχέσεων και την αλληλεπίδραση μεταξύ εγχώριων καταστάσεων και διεθνών δομών εξουσίας. Οποιοσδήποτε νομικές ενέργειες που υιοθετούνται για να σταματήσουν την άσκηση του μισθοφορισμού πρέπει να αντικατοπτρίζουν αυτές τις αλλαγές» (UN, UN Commission on Human Rights 44 Sess. 1988).

2.3.1. Μισθοφόροι στις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις

Αυτός είναι ο παραδοσιακός τύπος της κατάστασης στην οποία εμπλέκονται μισθοφόροι. Οι μισθοφόροι αυτής της κατηγορίας αντικατοπτρίζονται στις πράξεις βίας που διαπράχθηκαν εναντίον του αφρικανικού λαού που αγωνιζόταν για εθνική ανεξαρτησία. Περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, την πρόσληψη, την εκπαίδευση, τη χρηματοδότηση και τη χρήση μισθοφόρων από μια χώρα που βρίσκεται σε ένοπλη σύγκρουση με μια άλλη χώρα ή που παρεμβαίνει εξ ονόματος ενός συμβαλλόμενου μέρους σε μια σύγκρουση και χρησιμοποιεί στρατιωτικές δυνάμεις για το σκοπό

αυτό. Μπορεί να θεωρηθεί ως μια διεθνώς παράνομη πράξη, επειδή παραβιάζει τα δικαιώματα των λαών στην αυτοδιάθεση και τα δικαιώματα των κρατών στην εδαφική ακεραιότητα, την ανεξαρτησία και την κυριαρχία (UN, UN Commission on Human Rights 44 Sess. 1988).

2.3.2. Μισθοφόροι σε άλλες συγκρούσεις

Οι μισθοφόροι χρησιμοποιούνται επίσης σε μη διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις για να προκαλέσουν εσωτερική ένοπλη σύγκρουση ή αναταραχή ή να ενθαρρύνουν τις υπάρχουσες συγκρούσεις. Όπως εξηγείται από τον Εισηγητή, ο στόχος αυτού του είδους παρέμβασης είναι να «υπονομεύσει την κυριαρχία του κράτους, επιφέροντας την ανατροπή της κυβέρνησης, υπονομεύοντας τη συνταγματική τάξη του κράτους, παραβιάζοντας την εδαφική του ακεραιότητα και ανεξαρτησία ή εμποδίζοντας την ανεξαρτησία της ως προς τις πολιτικές που θεωρεί κατάλληλες για την κοινωνική ανάπτυξη και το πολιτικό της σύστημα (UN, UN Commission on Human Rights 44 Sess. 1988, 12).

2.3.3. Οι Μισθοφόροι και οι Εργοδότες τους

Πριν μπει ένας μισθοφόρος σε μια σύγκρουση, κάποιος πρέπει να προγραμματίσει και να προετοιμάσει όλα τα στάδια που οδηγούν στην μισθοφορική πράξη και κάποιος πρέπει να πληρώσει τα χρήματα που θα χρησιμοποιηθούν για να μισθώσει τον μισθοφόρο. Όσοι εμπλέκονται στα στάδια σχεδιασμού, πρόσληψης και χρηματοδότησης της επιχείρησης, μπορούν επίσης να χαρακτηριστούν ως συμμετέχοντες στον μισθοφορισμό. Η τιμωρία πρέπει να επεκταθεί σε όσους ασχολούνται με τον μισθοφορισμό. Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται ακόμη και αν ο ένοχος δεν είναι άτομο ή οργανισμός, αλλά στην πραγματικότητα είναι κράτος. Πράγματι, ένα κράτος είναι συχνά εκείνο που οργανώνει μισθοφορικές επιχειρήσεις και χρησιμοποιεί δημόσιους πόρους για τη διεξαγωγή παράνομων πράξεων. Όπως δήλωσε ο Εισηγητής: «η ευθύνη πρέπει να επεκταθεί στο κράτος, στο μέτρο που η δράση λαμβάνεται εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του και επειδή το έγκλημα έχει δεσμευθεί να επιδιώξει έναν ειδικό στόχο και τα πολιτικά συμφέροντα του εν λόγω κράτους» (UN, UN Commission on Human Rights 44 Sess. 1988, 32).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙ ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΣΗΜΕΡΑ

3.1. «ΜΙΣΘΟΦΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ»

Μετά από σύσκεψη ομάδας εμπειρογνομόνων η οποία διεξήχθη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, και την έκθεση που υπέβαλαν στον Οργανισμό για τη «βιομηχανία» των μισθοφόρων, υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός εταιρειών που δραστηριοποιούνται, σε μια βιομηχανία αξίας 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων (UN, Report of the Third Meeting of Experts on traditional and new forms of mercenary activity 2005).

Όσον αφορά τα είδη υπηρεσιών που παρέχουν, ο Peter Singer χωρίζει τις ΙΣΕ, σε τρεις «επιχειρηματικούς τομείς»:

- 1). επιχειρήσεις που παρέχουν «άμεση, τακτική στρατιωτική βοήθεια»,
- 2). επιχειρήσεις που παρέχουν στρατηγικές συμβουλές και εκπαίδευση και
- 3). επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες εφοδιασμού, συντήρησης και πληροφοριών στις ένοπλες δυνάμεις (P. W. Singer 2003).

Στο Ιράκ για παράδειγμα, οι υπηρεσίες τους περιλάμβαναν από την κατασκευή στρατιωτικών βάσεων, την παροχή ασφάλειας στις αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις, καθώς και την εκπαίδευση νέων ιρακινών στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων. Αυτή η δύναμη, αν θεωρηθεί ως ένα συνεκτικό σύνολο, είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος στρατός στο Ιράκ μετά τον αμερικανικό στρατό και περιλαμβάνει περισσότερα άτομα, από όλα τα υπόλοιπα μέλη του των ενόπλων δυνάμεων των κρατών της συμμαχίας (Coleman 2004, 1493).

Ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες έχουν επίσης συμμετάσχει, παράλληλα με τις τακτικές ένοπλες δυνάμεις, στην εκπαίδευση στρατιωτικού προσωπικού στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Ορισμένες ανθρωπιστικές οργανώσεις τις προσλαμβάνουν για να παρέχουν ασφάλεια στις αποστολές τους. Παρέχουν ασφάλεια σε ιδιωτικές εταιρείες που ασχολούνται με τη βιομηχανία εξόρυξης (κυρίως πετρέλαιο και διαμάντια), ιδίως στην Αφρική. Η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ (CIA) είναι επίσης γνωστό ότι προσλαμβάνει ιδιωτικές εταιρείες για να εργαστούν στη

Νότια Αμερική στον «πόλεμο κατά των ναρκωτικών», οι οποίες ενίοτε καταλήγουν σε μάχες εναντίον των Επαναστατικών Ένοπλων Δυνάμεων Κολομβίας (FARC)⁸. Εν ολίγοις, η ιδιωτική στρατιωτική βιομηχανία είναι σαφώς πολύπλευρη και πολύπλοκη, δρώντας σε όλο τον κόσμο και σε πολλές διαφορετικές καταστάσεις (Cameron 2006, 576).

3.2. ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Σύμφωνα με την Lindsey Cameron υπάρχουν τουλάχιστον τρεις ξεχωριστοί λόγοι για τους οποίους είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε αν οι υπάλληλοι των ΙΣΕ εμπίπτουν στο καθεστώς του μαχητή, σύμφωνα με το ΔΑΔ ή όχι:

«πρώτον, ώστε οι αντίπαλες δυνάμεις να γνωρίζουν εάν είναι νόμιμοι στρατιωτικοί στόχοι και αν μπορούν να τους επιτεθούν νόμιμα.

δεύτερον, προκειμένου να γνωρίζουμε αν μπορούν να συμμετέχουν νομίμως άμεσα σε εχθροπραξίες και

ο τρίτος λόγος, που σχετίζεται με το δεύτερο, είναι να γνωρίζουμε εάν αυτοί που συμμετέχουν σε εχθροπραξίες μπορούν να διωχθούν για τη συμμετοχή τους» (Cameron 2006, 582).

Το καθεστώς των μαχητών συνδέεται με την ένταξη στις ένοπλες δυνάμεις ενός μέρους σε μια σύγκρουση ή με την προσχώρηση σε μια πολιτοφυλακή ή μια εθελοντική δύναμη που ανήκει σε ένα μέρος της σύγκρουσης και πληροί συγκεκριμένα κριτήρια (Article 4A(1) of GC III 1949).

Το πρώτο κριτήριο με το οποίο οι υπάλληλοι μιας ΙΣΕ μπορούν να χαρακτηριστούν μαχητές, είναι να καθοριστεί εάν είναι μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός μέρους μιας σύγκρουσης. Το άρθρο 43 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου I ορίζει ότι «τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους σε μια σύγκρουση [...] είναι μαχητές, δηλαδή έχουν δικαίωμα άμεσης συμμετοχής σε εχθροπραξίες». Επομένως, πρέπει να εκτιμηθεί, ανεξάρτητα από το κατά πόσον οι υπάλληλοι μιας ιδιωτικής στρατιωτικής επιχείρησης είναι ενσωματωμένοι στις

⁸ Οι Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις Κολομβίας - Λαϊκός Στρατός είναι μια μαρξιστική-λενινιστική επαναστατική αντάρτικη οργάνωση στην Κολομβία, η οποία αποτελεί το αντίπαλο δέος του επίσημου κολομβιανού κράτους στον συνεχιζόμενο εμφύλιο σε αυτή τη λατινοαμερικάνικη χώρα.

ένοπλες δυνάμεις ενός συμβαλλόμενου μέρους σε μια σύγκρουση, όπως ορίζεται στο άρθρο 43 παράγραφος 1 του πρωτοκόλλου I ή στο άρθρο 4A παράγραφος 1 της τρίτης σύμβασης της Γενεύης .

Το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο δεν προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα τα οποία πρέπει να λάβουν τα κράτη, προκειμένου να καταγραφούν οι άνθρωποι στις ΕΔ τους, αυτό είναι ζήτημα αμιγώς εσωτερικού δικαίου. Επομένως, η ενσωμάτωση εξαρτάται από τη βούληση και το εσωτερικό νομικό καθεστώς του εν λόγω κράτους. Ωστόσο, είναι σαφές ότι κάποια μορφή επίσημης ενσωμάτωσης είναι αναγκαία, ειδικά επειδή το άρθρο 43.3 του Πρωτοκόλλου I επιβάλλει συγκεκριμένη υποχρέωση στα κράτη που ενσωματώνουν τις δικές τους αστυνομικές δυνάμεις ή άλλες παραστρατιωτικές δυνάμεις στις ένοπλες δυνάμεις τους, ώστε να ενημερώσουν την αντίπαλη πλευρά (Cameron 2006, 583).

Ένας άλλος τρόπος, ώστε να μπορεί να υπαχθεί κάποιος σε καθεστώς μαχητή (ή αιχμαλώτου πολέμου) στο πλαίσιο των Συμβάσεων της Γενεύης, είναι να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 4A παράγραφος 2 της τρίτης σύμβασης, η οποία ορίζει ότι δικαιούνται την υπαγωγή στο καθεστώς οι κάτωθι:

«Μέλη άλλων στρατιωτικών ομάδων και εθελοντικών σωμάτων, περιλαμβανομένων εκείνων των οργανωμένων κινημάτων αντίστασης, που ανήκουν σε ένα μέρος της σύγκρουσης και λειτουργούν εντός ή εκτός της επικράτειάς τους , υπό την προϋπόθεση ότι τέτοιες πολιτοφυλακές ή εθελοντικά σωματεία, να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- 1) Να βρίσκονται υπό υπεύθυνη Διοίκηση,
- 2) Να φέρουν διακριτό έμβλημα αναγνωρίσιμο από απόσταση,
- 3) Να φέρουν τα όπλα τους φανερά και
- 4) Κατά τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων τους, να συμμορφώνονται με τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου».

Πρώτον, η αρχική παράγραφος, απαιτεί ότι η πολιτοφυλακή πρέπει να ανήκει σε ένα μέρος της σύγκρουσης. Δεύτερον, οι τέσσερις απαιτήσεις πρέπει να πληρούνται από την ομάδα συσσωρευτικά.

Εάν τα μέλη των ΙΣΕ χαρακτηριστούν ως Μαχητές, το νομικό καθεστώς τους και ως εκ τούτου τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις, δεν διαφέρουν από τα άλλα μέλη των ΕΔ. Εάν π.χ. συλληφθούν από το αντίπαλο μέρος αναγνωρίζονται a priori ως αιχμάλωτοι πολέμου, δεν απολαμβάνουν ασυλίας από στρατιωτική επίθεση και έχουν το δικαίωμα άμεσης συμμετοχής στις εχθροπραξίες (Μαρούδα, Το ανθρωπιστικό δίκαιο των ενόπλων συρράξεων 2017, 541).

Συμπερασματικά, το προσωπικό των ΙΣΕ μπορεί να θεωρηθεί ως Μαχητής για το διεθνές δίκαιο, εφόσον ικανοποιούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις.

3.3. ΑΜΑΧΟΙ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Δεδομένου ότι κάθε άτομο πρέπει να είναι είτε μαχητής είτε άμαχος, σύμφωνα με τη λογική του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, εάν οι υπάλληλοι των ΙΣΕ δεν είναι μαχητές, τότε είναι άμαχοι. Ο παράγοντας αυτός έχει σημαντικές συνέπειες, επειδή οι άμαχοι δεν έχουν δικαίωμα άμεσης συμμετοχής σε εχθροπραξίες. Εάν οι υπάλληλοι των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών έκαναν κάτι τέτοιο, ακόμη και σε μια κάπως τακτική βάση, η δυνατότητα του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου να προστατεύει τον υπόλοιπο άμαχο πληθυσμό θα μπορούσε να διακυβευτεί. Είναι επομένως απαραίτητο να γνωρίζουμε τις πιθανές συνέπειες της άμεσης συμμετοχής των ΙΣΕ σε εχθροπραξίες, προκειμένου να δημιουργήσουμε ρυθμιστικά συστήματα που θα συμβάλλουν στη μείωση των δυσμενών επιπτώσεων (Cameron 2006, 588).

Ένα ρυθμιστικό σύστημα που θα απαγόρευε απλώς στους υπαλλήλους των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών να συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες, θα ήταν ανεπαρκές για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, λόγω των διαφόρων χαρακτηριστικών του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Το πρώτο εμπόδιο είναι λοιπόν το ζήτημα του τι συνιστά άμεση συμμετοχή στις εχθροπραξίες. Με βάση την ερμηνεία της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού, χαρακτηρίζονται ως «πράξεις πολέμου οι οποίες λόγω της φύσης ή του σκοπού τους είναι πιθανό να προκαλέσουν πραγματική βλάβη στο προσωπικό και στον εξοπλισμό των εχθρικών ενόπλων δυνάμεων» » (Υ. Sandoz 1987).

Ωστόσο, η άμεση συμμετοχή δεν μπορεί να γίνει τόσο ευρεία ώστε να

συμπεριλάβει όλες τις πράξεις που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως βοήθεια της μίας ή της άλλης πλευράς. Η προσοχή της Επιτροπής ότι «εδώ θα πρέπει να υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ άμεσης συμμετοχής σε εχθροπραξίες και συμμετοχής στην πολεμική προσπάθεια» πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση των ΙΣΕ. Είναι εύλογο να ληφθούν υπόψη όλες οι δραστηριότητες των ΙΣΕ καθώς υπάλληλοι τους μπορούν να κατηγορηθούν για άμεση συμμετοχή σε εχθροπραξίες, ενώ απλά μπορεί να είναι πολίτες που εργάζονται σε βιομηχανίες που σχετίζονται με τον πόλεμο. Για παράδειγμα, δραστηριότητες υποστήριξης και εφοδιασμού που διεξάγονται από πολίτες, όπως η τροφοδοσία και η κατασκευή και συντήρηση των βάσεων που χρησιμοποιούν ΕΔ, ενός μέρους σε μια σύγκρουση, δεν θεωρούνται ότι έχουν άμεση συμμετοχή σε εχθροπραξίες.

Ωστόσο, το προσωπικό που εκτελεί καθήκοντα που αφορούν τον εφοδιασμό μιας στρατιωτικής δύναμης (όταν είναι μέλη των ΕΔ), καλείται μερικές φορές να υποστηρίξει τα στρατεύματα, εάν τα στρατεύματα αυτά χρειάζονται επιπλέον βοήθεια σε μια μάχη. Στο Ιράκ, για παράδειγμα, αξιωματικοί των ΗΠΑ ανέφεραν ότι οι δυνάμεις τους ήταν τόσο πολύ επιχειρησιακά εκτεταμένες σε κάποιες αμφισβητούμενες περιοχές, με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να αφήσουν ως προσωπικό ασφαλείας στη βάση τους ακόμα και τους μάγειρες. Στην περίπτωση που οι μάγειρες ήταν πολιτικό προσωπικό μιας ιδιωτικής στρατιωτικής εταιρείας η οποία παρείχε υπηρεσίες εφοδιασμού των στρατευμάτων, τότε είναι πολύ πιθανό να θεωρηθεί ότι συμμετέχουν άμεσα σε εχθροπραξίες (Cameron 2006, 589).

Το δεύτερο ζήτημα, που αφορά τα προβλήματα που δημιουργεί η έλλειψη διάκρισης μεταξύ επιθετικών και αμυντικών επιχειρήσεων, φαίνεται καλύτερα από τη χρήση προσωπικού των ΙΣΕ ως φρουρών ασφαλείας. Η χρήση ιδιωτικών φρουρών σε οικιακές εγκαταστάσεις που φυλάσσουν εμπορικά κέντρα, δημόσια κτίρια και τράπεζες είναι κάτι συνηθισμένο. Αλλά αυτή η χρήση, δεν μπορεί εύκολα να μεταφερθεί σε μια κατάσταση διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης χωρίς να δημιουργηθεί το ενδεχόμενο, ότι ως πολίτες, μπορεί να οδηγηθούν να συμμετάσχουν άμεσα σε εχθροπραξίες. Το άρθρο 49.1 του πρωτοκόλλου Ι αναφέρει ότι «είναι πράξεις βίας εναντίον του αντιπάλου, είτε πρόκειται για επίθεση είτε για άμυνα». Επομένως, ένας ιδιωτικός φύλακας ασφαλείας που ανταποδίδει πυρά που δέχεται, συμμετέχει άμεσα σε εχθροπραξίες, εάν ο επιτιθέμενος, είναι συμβαλλόμενο μέρος σε μια σύγκρουση. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί, πως

δεδομένου ότι, οι δυνάμεις κατοχής και τα κράτη, μπορούν να θεσπίσουν νόμους που να απαγορεύουν και να ποινικοποιούν αντιστασιακούς, αυτή η διάκριση μπορεί να είναι εξαιρετικά δύσκολη. Εάν ένας υπάλληλος μιας ιδιωτικής στρατιωτικής εταιρείας εμπλακεί σε μάχη με άτομα από μια αντιστασιακή ομάδα η οποία έχει τεθεί εκτός νόμου, το γεγονός ότι σύμφωνα με τους νόμους της κατοχικής δύναμης θεωρούνται εγκληματίες, δεν σημαίνει ότι ο υπάλληλος μιας ΙΣΕ θα θεωρηθεί ότι δεν συμμετέχει άμεσα σε εχθροπραξίες.

Τέλος το τρίτο ζήτημα, αφορά αντικείμενα τα οποία μπορούν να καταστούν στρατιωτικοί στόχοι ανάλογα με τη φύση, τη θέση, τον σκοπό ή τη χρήση τους. Δεν υπάρχει καθορισμένος κατάλογος στρατιωτικών στόχων. Αν ένα αντικείμενο που φυλάσσεται από έναν υπάλληλο μιας ΙΣΕ, ξαφνικά γίνει στρατιωτικός στόχος λόγω της χρήσης του (για παράδειγμα ένα κτίριο που χρησιμοποιείται συνήθως για πολιτικούς σκοπούς, γεμίζει χωρίς να το γνωρίζει ο υπάλληλος, προσωρινά με μαχητές) και συνεχίζει να τον φυλάει, τότε ο μέχρι πρότινος πολίτης μετατρέπεται σε άτομο που συμμετέχει παράνομα σε εχθροπραξίες; Ο καθορισμός ενός αντικειμένου ως στρατιωτικού στόχου είναι δύσκολος για οποιοδήποτε ρυθμιστικό πλαίσιο και δημιουργεί προβλήματα στη διάκριση μεταξύ αμάχων και μαχητών (Cameron 2006, 590).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί η Διεθνής ευθύνη για πράξεις ή παραλείψεις κρατών, ιδιωτών και διεθνών οργανισμών σε περιπτώσεις παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Σύμφωνα με τη Μαρούδα «στο διεθνές δίκαιο, η μόνη συμπεριφορά που αποδίδεται στο κράτος είναι αυτή των οργάνων του, ή άλλων προσώπων που ενήργησαν υπό την καθοδήγηση, την προτροπή ή τον έλεγχο τέτοιων οργάνων. Η ευθύνη, έτσι, περιορίζεται στη συμπεριφορά η οποία δεσμεύει το Κράτος ως οργανωμένη δομή, αναγνωρίζοντας την αυτονομία όσων ιδιωτών δρουν για λογαριασμό τους και χωρίς την προτροπή, καθοδήγηση ή τον έλεγχο του Κράτους» (Μαρούδα, Η διεθνής ευθύνη για παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου 2006, 37).

4.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΟΤΑΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Το Δίκαιο της Διεθνούς Ευθύνης (state responsibility ή international responsibility ή ευθύνη ex delicto) ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις μεταξύ των κρατών από τη στιγμή που συμβεί μια παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης. Υπήρξε για πολύ καιρό στην ατζέντα της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου (1954-2001) και είναι βασισμένη στην διαφορά μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής ευθύνης. Το 2001, επιτροπή των ΗΕ, υπό τον Ειδικό Εισηγητή J. Crawford, πρότεινε υπό τη μορφή «σχεδίου άρθρων για την ευθύνη των κρατών από διεθνώς παράνομες πράξεις» στη Γενική Συνέλευση, η οποία υιοθέτησε το κείμενο και το προσάρτησε στο Παράρτημα της Απόφασης υπ' αριθμ. 56/83 της 12ης Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Δεν αποτελεί συνθήκη, και τα διεθνή δικαστήρια έχουν αναφερθεί σε άρθρα του Σχεδίου ως κωδικοποιητικά διεθνούς εθίμου (Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) 2007, 401).

Σύμφωνα με το άρθρο 4:

α). Η συμπεριφορά κάθε οργάνου του Κράτους, θα θεωρείται πράξη του Κράτους υπό το διεθνές δίκαιο, είτε το όργανο ασκεί νομοθετική είτε εκτελεστική είτε

δικαστική είτε άλλες λειτουργίες, όποια θέση κι αν κατέχει στην εσωτερική οργάνωση του Κράτους και όποιος κι αν είναι ο χαρακτήρας του ως οργάνου της κεντρικής ή άλλης περιφέρειας του Κράτους.

β). Το όργανο περιλαμβάνει κάθε πρόσωπο ή οντότητα που έχει αυτό το καθεστώς σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του Κράτους.

Στο άρθρο 4 αντανακλάται η αρχή της ενότητας της διεθνούς ευθύνης του κράτους, που σημαίνει ότι οι πράξεις ή τις παραλείψεις των οργάνων του θεωρούνται πράξεις ή παραλείψεις του κράτους.

Επομένως, «μόνο πράξεις που αποδίδονται στο Κράτος αξιώνουν ευθύνη του Κράτους. Επειδή όμως τα Κράτη ενεργούν και λειτουργούν μέσω των επισήμων οργάνων τους, οι πράξεις και οι ενέργειες των επισήμων οργάνων, θεωρούνται και πράξεις του Κράτους».

Σύμφωνα με τη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου, τα μέλη των ΙΣΕ όταν ενσωματώνονται θεσμικά στον κρατικό μηχανισμό του Κράτους, αναλαμβάνοντας να παρέχουν υπηρεσίες - λειτουργίες που θεωρούνται κρατικές, καταγράφονται ως όργανα του Κράτους, με αποτέλεσμα, οποιαδήποτε παράνομη πράξη, συμπεριφορά ή ενέργεια, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, να αποδίδεται στο Κράτος που χρησιμοποιεί τις παραπάνω εταιρείες. Σε αυτή την περίπτωση το Κράτος πρέπει να ασκεί και τον απαιτούμενο «αποτελεσματικό έλεγχο» (Military And Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua vs United States Of America) 1986, 115-116).

Η έννοια του «αποτελεσματικού ελέγχου» των Κρατών, εμπεριέχει τον έλεγχο, την καθοδήγηση και την σύνταξη σαφών κανόνων και οδηγιών κατά την σύναψη συμβολαίων, καθώς και την έκδοση και κοινοποίηση σαφών διαταγών κατά την εκτέλεση συγκεκριμένων αποστολών.

Για παράδειγμα εάν ένα Κράτος προσλάβει ΙΣΕ, για να παρέχει υπηρεσίες ασφαλείας σε ένα στρατόπεδο στο οποίο κρατούνται αιχμάλωτοι πολέμου, όπως έκαναν οι ΗΠΑ στις φυλακές Άμπου Γκράιμπ στο Ιρακ το 2003, οφείλει να διασφαλίσει ότι πληρούνται τα πρότυπα του εγκλεισμού και της μεταχείρισης που προβλέπονται στις Συνθήκες της Γενεύης. Το Κράτος δεν μπορεί να αποφύγει την

διεθνή ευθύνη, εφόσον διαπραχτούν παραβιάσεις του ΔΑΔ, ισχυριζόμενο ότι έχει προσλάβει ΙΣΕ και ότι δεν ευθύνεται για τις παράνομες πράξεις των μελών της εταιρίας.

Στην ειδική περίπτωση που οι εν λόγω ΙΣΕ δεν θεωρούνται όργανα του Κράτους, αλλά έχουν ειδικά εξουσιοδοτηθεί από το Κράτος, για να διεξάγουν συγκεκριμένη υπηρεσία - λειτουργία, οι πράξεις και οι ενέργειες αυτών θεωρούνται αυτοδίκαια, πράξεις του Κράτους (GAOR 2001, 43).

4.2. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ένα βασικό ζήτημα που προκύπτει σε σχέση με την διεθνή ευθύνη των Κρατών, εφόσον διαπράξουν πράξεις που συνιστούν παραβίαση του διεθνούς δικαίου, είναι όταν οι ΙΣΕ, δεν θεωρούνται όργανα του Κράτους και δεν βρίσκονται υπό το καθεστώς «αποτελεσματικού ελέγχου» του Κράτους.

Το άρθρο 5 της ΕΔΔ προβλέπει ότι «Η συμπεριφορά προσώπου ή οντότητας που δεν είναι όργανο του κράτους βάσει του άρθρου 4, αλλά που του έχει ανατεθεί από το δίκαιο του Κράτους να ασκεί στοιχεία κυβερνητικής εξουσίας, θα θεωρείται ως πράξη του κράτους βάσει του διεθνούς δικαίου, αρκεί το πρόσωπο ή η οντότητα να έδρασαν με την ιδιότητά τους αυτή στην συγκεκριμένη περίπτωση».

Αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου ότι το Κράτος δεν έχει διεθνή ευθύνη από πράξεις ιδιωτών, εκτός εάν είχε την υποχρέωση να επίδειξη την απαραίτητη «δέουσα επιμέλεια», ώστε να αποτρέψει ή να τιμωρήσει την αντιδιεθνική συμπεριφορά τους και δεν το έπραξε. Η αντιδιεθνική ενέργεια για τους σκοπούς της διεθνούς ειρήνης, είναι η παράλειψη του κράτους και όχι η πράξη των ιδιωτών και επομένως το κράτος είναι υπεύθυνο για τη συμπεριφορά του. Στην προκειμένη περίπτωση δεν εξετάζεται, η ίδια καθαυτή η παράνομη ενέργεια των μελών ΙΣΕ, αλλά η έλλειψη δέουσας επιμέλειας και ελέγχου από το Κράτος, για την έγκαιρη αποτροπή και αντιμετώπιση της παράνομης ενέργειας από τα μέλη των ΙΣΕ. Η παραπάνω υποχρέωση άσκησης δέουσας επιμέλειας, βασίζεται στην αρχή, ότι το Κράτος έχει υποχρέωση βάσει του διεθνούς δικαίου να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα (γενικά), καθώς και να προστατεύει τα άτομα από την απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση και τα βασανιστήρια (Μαρούδα, Η διεθνής ευθύνη για παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου 2006, 90).

4.3. ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΙ ΙΣΕ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΔΡΑ ΤΟΥΣ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ

Τα Κράτη που προσλαμβάνουν και χρησιμοποιούν ΙΣΕ, έχουν σαφείς και άμεσες ευθύνες εφόσον μέλη τους, διαπράξουν πράξεις που συνιστούν παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Ωστόσο και άλλα Κράτη (π.χ. φιλοξενούν Κράτος) ενδεχομένως να εμπλέκονται και έχουν αντίστοιχες υποχρεώσεις και ευθύνες. Η ευθύνη αυτών των Κρατών ουσιαστικά προσδιορίζεται στην υποχρέωση τους να θεσπίσουν κανόνες και νόμους έτσι ώστε να ρυθμίζουν την λειτουργία και να εξασκούν τον απαραίτητο έλεγχο, των παραπάνω εταιρειών, κατά την εκτέλεση των υπηρεσιών που παρέχουν, διαδραματίζοντας έτσι ουσιαστικό και σημαντικό ρόλο στην τήρηση της ΟΔΔΑ και του ΔΑΔ. Αντίθετα, δεν έχει ευθύνη το κράτος εάν αποδειχθεί ότι αλλοδαποί προκάλεσαν με τη συμπεριφορά τους, εάν είχαν προειδοποιηθεί να απομακρυνθούν ή να φύγουν από τη χώρα και δεν υπάκουσαν (Μαρούδα, Η διεθνής ευθύνη για παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου 2006, 94).

Μέχρι σήμερα μόνο λίγα Κράτη, έχουν θεσπίσει ειδικούς νόμους και κανόνες για να ρυθμίζουν την λειτουργία των ΙΣΕ. Τα Κράτη της ΕΕ πολύ πρόσφατα άρχισαν να θεσπίζουν σχετικούς νόμους, λόγω και της ανάγκης αντιμετώπισης της πειρατείας. Σε κάθε περίπτωση η διεθνής ευθύνη του Κράτους για πράξεις ιδιωτών (μελών των παραπάνω εταιρειών) εγείρεται, εάν το Κράτος δεν επέδειξε την δέουσα επιμέλεια ή δεν επαγρύπνησε για την προστασία και δεν μερίμνησε για την τιμωρία των ενόχων .

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, ότι είναι πολύ δύσκολο για ένα Κράτος να αποφύγει την διεθνή ευθύνη, για πράξεις που αποτελούν παραβιάσεις της ΟΔΔΑ και του ΔΑΔ και διαπράττονται από μέλη ΙΣΕ, και που έχουν προσληφθεί από τα ίδια τα Κράτη για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αυτό, ασχέτως με το καθεστώς που τους προσδίδεται ή επικαλείται το ίδιο το Κράτος (Παναγόπουλος 2014).

4.4. ΕΥΘΥΝΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Οι Διεθνείς Οργανισμοί, θεωρούνται υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, με

αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ωστόσο η διερεύνηση της ευθύνης των Διεθνών Οργανισμών, σε περιπτώσεις παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου, καθίσταται πιο περίπλοκη σε σύγκριση με την ευθύνη των Κρατών, καθώς εύλογα προκύπτει το ζήτημα, αν η ευθύνη ανήκει αποκλειστικά στους Διεθνείς Οργανισμούς ή ενδέχεται να αποδίδεται στα Κράτη - μέλη τους (UN, Second Report on Responsibility of International Organizations, UN Doc. A/CN.4/541, 2 Apr. 2004).

Στο «Σχέδιο άρθρων σχετικά με τη διεθνή ευθύνη των Διεθνών Οργανισμών», γίνεται προσπάθεια για την αποσαφήνιση του ζητήματος. Σύμφωνα με αυτό, δύο προϋποθέσεις θα πρέπει να συντρέχουν για να στοιχειοθετηθεί η διεθνής ευθύνη. Πρώτον, ο Οργανισμός θα πρέπει να παραβιάζει υποχρέωσή του και δεύτερον, να μπορεί να του αποδοθεί η άδικη συμπεριφορά του (U.N.GAOR, Report of the International Law Commission, Sixty-first session, Article 4 2009).

Με βάση τις αρχές που διέπουν την ευθύνη των υποκειμένων της διεθνούς έννομης τάξης, παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης από διεθνή οργανισμό υφίσταται όταν μια ενέργεια του Οργανισμού δεν είναι σύμφωνη με ό,τι απαιτείται από αυτόν κατά την διεθνή υποχρέωση, οποιαδήποτε και εάν είναι η προέλευση ή η φύση της. Τα Ηνωμένα Έθνη ενέχονται για πράξεις ή παραλείψεις, που αντίκεινται στις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει. Το κατά πόσο μια πράξη ή παράλειψη, συνιστά παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης, αποτελεί συνάρτηση του κανόνα που επιβάλλει την διεθνή υποχρέωση (U.N.GAOR, Draft articles on the responsibility of international organizations Adopted by the International Law Commission at its sixty-third session, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session 2011).

Η διεθνής ευθύνη μπορεί να αποδίδεται εκτός από την παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης από πλευράς του ΟΗΕ και σε παράλειψή του να προβεί στις ενδεδειγμένες ενέργειες. Ενδεικτική είναι η περίπτωση της γενοκτονίας στη Ρουάντα το 1994, κατά την οποία διαπιστώθηκε από την αρμόδια Επιτροπή Έρευνας, ότι ο Οργανισμός είχε παραλείψει να προβεί στις δέουσες ενέργειες ώστε να αποτρέψει την γενοκτονία (Παναγόπουλος 2014).

Όταν Διεθνής Οργανισμός χρησιμοποιεί ΙΣΕ υπό την εντολή του, την διοίκηση και τον «αποτελεσματικό έλεγχο», τα μέλη των παραπάνω εταιρειών

θεωρούνται (για τους σκοπούς του καταλογισμού) ως όργανα ή αντιπρόσωποι (servants or agents) του Διεθνούς Οργανισμού. Ως επακόλουθο, ο Διεθνής Οργανισμός καθίσταται υπεύθυνος, σε περιπτώσεις παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου (ΔΑΔ), από μέλη των ΙΣΕ (Yassin Abdullah Kadi, Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union, Commission of the European Communities 2008).

Στην περίπτωση που μέλη των ΙΣΕ δεν θεωρούνται όργανα ή αντιπρόσωποι (servants or agents) και δεν βρίσκονται υπό το καθεστώς «αποτελεσματικού ελέγχου» των Διεθνών Οργανισμών ή των Κρατών-μελών, τότε θα πρέπει να εξεταστεί η περίπτωση της έλλειψης «δέουσας επιμέλειας» και ελέγχου από τους Διεθνείς Οργανισμούς και τα Κράτη - μέλη, για την έγκαιρη αποτροπή και αντιμετώπιση της παράνομης ενέργειας από τα μέλη των ΙΣΕ (Παναγόπουλος 2014).

4.5. ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ο Phillip Allott, υποστήριξε ότι, «η ηθική λειτουργία του νόμου, μειώνεται σημαντικά, εάν ο ανθρώπινος παράγων που εμπλέκεται, μπορεί να διαχωρίζεται τον εαυτό του προσωπικά, τόσο από τα καθήκοντα που επιβάλλει ο νόμος, όσο και από και από την ευθύνη που συνεπάγεται» (Nollkaemper 2008).

Η απαρχή της διερεύνησης της αυτονόμησης της ατομικής ποινικής ευθύνης σε σχέση με την αντίστοιχη κρατική, η οποία αποτελεί συγχρόνως και την πρώτη αναγνώριση του συνδέσμου, ανάμεσα στην ευθύνη των ατόμων για διεθνή εγκλήματα και των κρατών για λογαριασμό των οποίων ενεργούν, σηματοδοτήθηκε από την παρακάτω ρήση του δικαστηρίου της Νυρεμβέργης. «Τα εγκλήματα κατά του διεθνούς δικαίου τελούνται από άτομα, όχι από αφηρημένες οντότητες και μόνο μέσα από την τιμωρία τους...μπορούν να επιβληθούν οι κανόνες του διεθνούς δικαίου» (Trial of Major War Criminals 1945-1946).

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, παραβιάσεις του ΔΑΔ, που διαπράττονται σε διεθνείς ή όχι ένοπλες συγκρούσεις, θεωρούνται εγκλήματα πολέμου σύμφωνα με τις Συμβάσεις της Γενεύης (Άρθρο 147). Ιδιαίτερα τα σοβαρά - ειδικά εγκλήματα πολέμου (grave breaches) που αφορούν τον «σκληρό πυρήνα» των διεθνών εγκλημάτων και που ενδιαφέρουν την διεθνή κοινότητα, υπόκεινται σε υποχρεωτική

και «οικουμενική δικαιοδοσία» (universal jurisdiction). Συγκεκριμένα, πρόκειται για τη νομική δυνατότητα των εθνικών δικαστηρίων ενός κράτους να ερευνούν και να εκδικάζουν υποθέσεις σχετικές με τα παραπάνω εγκλήματα, ανεξάρτητα από τον τόπο όπου αυτά διαπράχθηκαν, και ανεξάρτητα από την εθνικότητα του δράστη ή/και του θύματος (αρχή *aut judicare aut dedere*) (Παναγόπουλος 2014).

Τα παραπάνω εγκλήματα μπορούν να διαπραχτούν όχι μόνο από τα μέλη των ΕΔ, αλλά και από μέλη των ΙΣΕ, εφόσον παρέχουν υπηρεσίες που αντικαθιστούν λειτουργίες των συμβατικών ΕΔ και ανεξάρτητα από την ιδιότητα που τους προσδίδεται.

Την υποχρέωση άσκησης οικουμενικής δικαιοδοσίας καθιερώνουν τα άρθρα 49, 50, 129 και 146 αντίστοιχα των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης του 1949, οι οποίες έχουν επικυρωθεί από 192 κράτη και προβλέπουν την υποχρέωση των μερών να διώκουν τις σοβαρές παραβιάσεις του ανθρωπιστικού δικαίου που θεσπίζουν, ανεξαρτήτως του τόπου διάπραξης και της εθνικότητας του δράστη ή του θύματος. Τα μέρη έχουν δηλαδή τη δυνατότητα είτε να δικάσουν τους δράστες που βρίσκονται στο έδαφός τους ή να τους εκδώσουν σε άλλο Κράτος (Άρθρα 49,50,129,146).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ ΤΩΝ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ-ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ

5.1. ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ

Η χρήση μισθοφόρων άρχισε να θεωρείται παράνομη σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο τον 19ο αιώνα, στο πλαίσιο της αμεροληψίας των ουδέτερων κρατών. Η αποδεκτή έννοια της ουδετερότητας καθορίστηκε από τις διατάξεις της Σύμβασης της Χάγης του 1907 σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ουδέτερων δυνάμεων και προσώπων σε περίπτωση χειρσαίου πολέμου (Hague Convention V 1908). Οι σχετικές διατάξεις αναφέρονται:

Άρθρο 4. Σώμα μαχητών δεν μπορεί να σχηματιστεί στο έδαφος μιας ουδέτερης δύναμης για να βοηθήσουν τους εμπόλεμους μιας σύγκρουσης.

Άρθρο 5. Μια ουδέτερη δύναμη δεν πρέπει να επιτρέπει να διεξαχθούν τέτοιες πράξεις στην επικράτειά της.

Άρθρο 6. Μια ουδέτερη δύναμη δεν απαλλάσσεται της ευθύνης από το γεγονός ότι άτομα διασχίζουν τα σύνορα της ξεχωριστά, για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε μία από τις εμπόλεμες δυνάμεις.

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η προσοχή της διεθνούς κοινότητας στράφηκε στον έλεγχο της χρήσης βίας και στην απαγόρευση μονομερών παραβιάσεων της κρατικής αυτονομίας. Έμφαση δινόταν πλέον όχι στην ουδετερότητα αλλά στην ανάγκη προστασίας όλων των κρατών από την απειλή ή τη χρήση βίας έτσι ώστε να διατηρήσουν την εδαφική τους ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία. Στο πλαίσιο αυτό τα κράτη προσπάθησαν να απαγορεύσουν τη χρήση μισθοφόρων. Το άρθρο 2 παράγραφος 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών αντικατοπτρίζει αυτές τις ανησυχίες, καθώς ορίζει ότι:

«Όλα τα μέλη των ΗΕ πρέπει να αποφεύγουν στις διεθνείς σχέσεις τους από την απειλή ή τη χρήση βίας ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα ή την πολιτική ανεξαρτησία οποιουδήποτε κράτους ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο

με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

Μόνο στη δεκαετία του 1960 παρατηρήθηκε μια σημαντική αλλαγή στάσης σε διεθνές επίπεδο όσον αφορά τη νομιμότητα των μισθοφόρων. Αυτή η αλλαγή προήλθε από τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης των λαών της Αφρικής. Σε αυτό το στάδιο, η διεθνής κοινότητα ασχολήθηκε με τη χρήση ξένων μισθοφορικών δυνάμεων για την αποτροπή ή την παρεμπόδιση της άσκησης του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Επίσης μισθοφορικές δυνάμεις χρησιμοποιήθηκαν σε προσπάθειες ανατροπής ή αποσταθεροποίησης ορισμένων κυβερνήσεων των κρατών που είχαν κερδίσει πρόσφατα την ανεξαρτησία τους (Major 1992).

Το πρώτο βήμα που έλαβε η Γενική Συνέλευση ήταν η υιοθέτηση της Διακήρυξης για την Ανεξαρτησία στις Αποικιακές Χώρες και τους Λαούς (UN, G.A. Res. 1514, 15th Sess. 1960). Σε αυτό το ψήφισμα η Γενική Συνέλευση κήρυξε την «ανάγκη να τεθεί σε ταχεία και άνευ όρων τέλος η αποικιοκρατία σε όλες τις μορφές». Στο προοίμιο της Διακήρυξης, η Γενική Συνέλευση αναφερόταν στην «ανάγκη δημιουργίας συνθηκών σταθερότητας και ευημερίας, ειρηνικών και φιλικών σχέσεων βασισμένων στο σεβασμό των αρχών της ισότητας των δικαιωμάτων και της αυτονομίας, της αποφασιστικότητας όλων των λαών και του παγκόσμιου σεβασμού και τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους. Εξέφραζε την πεποίθηση ότι «για να αποφευχθούν σοβαρές κρίσεις, πρέπει να τεθεί τέλος στην αποικιοκρατία και σε όλες τις πρακτικές διαχωρισμού και διακρίσεων που συνδέονται με αυτές» και ότι «όλοι οι λαοί έχουν αναφαίρετο δικαίωμα στην πλήρη ελευθερία, την εθνική κυριαρχία και την ακεραιότητα της εθνικής τους επικράτειας ».

Η παράγραφος 4 της δήλωσης δήλωσε επίσης ότι:

«Όλες οι ένοπλες ενέργειες ή κατασταλτικά μέτρα κάθε είδους που απευθύνονται σε εξαρτημένους λαούς, πρέπει να σταματήσουν προκειμένου να τους επιτραπεί, να ασκούν ειρηνικά και ελεύθερα το δικαίωμά τους για πλήρη ανεξαρτησία και να τηρείται η ακεραιότητα του εθνικού εδάφους τους».

Ήταν κατά τη διάρκεια του αγώνα για ανεξαρτησία στο Βελγικό Κονγκό που η διεθνής δέσμευση για καταδίκη της χρήσης μισθοφόρων ήρθε στο προσκήνιο. Κατά τη διάρκεια αυτής της σύγκρουσης, το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Γενική

Συνέλευση ενέκριναν μια σειρά ψηφισμάτων που προέτρεπαν ότι οι μισθοφόροι, μαζί με όλο το ξένο προσωπικό, πρέπει να εκκενώσουν το Βελγικό Κονγκό. Το 1964, ο ΟΑΕ απευθύνθηκε επίσης στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για να σταματήσει την πρόσληψη ξένων στρατιωτών και να απομακρύνει εκείνους που παρέμειναν στη χώρα (OAU 1964).

Το 1967, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε ψήφισμα με το οποίο καταδίκασε «κάθε κράτος που εξακολουθεί να επιτρέπει ή να ανέχεται τη στρατολόγηση μισθοφόρων και την παροχή διευκολύνσεων γι' αυτούς, με στόχο την ανατροπή των κυβερνήσεων των κρατών μελών των Ηνωμένων Εθνών » (U.N.SCOR 1967). Το ψήφισμα καλούσε επίσης τις κυβερνήσεις να διασφαλίσουν ότι το έδαφός τους και άλλα εδάφη υπό τον έλεγχό τους, καθώς και οι υπήκοοί τους, δεν χρησιμοποιούνται για τον προγραμματισμό της ανατροπής, την στρατολόγηση, την εκπαίδευση και μετακίνηση μισθοφόρων που θα έχουν σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό ». Το ψήφισμα καταδείκνυε την πρόθεση της διεθνής κοινότητας για την μη χρήση μισθοφόρων, το οποίο όμως απείχε από την πλήρη απαγόρευσή τους. Ο Green είχε πει σχετικά με το ψήφισμα, «είναι σαφές ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν ήταν διατεθειμένο να δηλώσει ότι ο μισθοφορισμός είναι έγκλημα ή ότι οι μισθοφόροι δεν είχαν το δικαίωμα της προστασίας του διεθνούς δικαίου των ένοπλων συγκρούσεων. Το μόνο που ήταν διατεθειμένο να κάνει, ήταν να καλέσει τα κράτη μέλη να λάβουν τα μέτρα που θα έκριναν αναγκαία, για να εμποδίσουν τους μισθοφόρους να αναλάβουν δράση εναντίον οποιουδήποτε κράτους» (Green 1979).

Το 1968, η Γενική Συνέλευση με το ψήφισμα 2395 καταδίκασε την Πορτογαλία για τη μη παροχή ανεξαρτησίας στα εδάφη υπό την κυριαρχία της (U.N.GAOR, G.A. Res. 2395, 23d Sess. 1968). Το ψήφισμα προέτρεπε όλα τα κράτη, να λάβουν όλα τα μέτρα για να αποτρέψουν την στρατολόγηση ή την εκπαίδευση στο έδαφός τους, ατόμων ως μισθοφόρους, για τον αποικιακό πόλεμο που διεξάγεται στα εδάφη υπό πορτογαλική κυριαρχία και για παραβιάσεις της εδαφικής ακεραιότητας και κυριαρχίας των ανεξάρτητων αφρικανικών κρατών.

Η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην απόφαση 2395 είναι παρόμοια με εκείνη που χρησιμοποιήθηκε στην προηγούμενη. Τα ίδια προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, συνεπώς, εξακολουθούσαν να ισχύουν.

Σημαντικό βήμα, ωστόσο, λήφθηκε το 1968, όταν η Γενική Συνέλευση ενέκρινε το ψήφισμα 2465 για την εφαρμογή της Διακήρυξης για την Ανεξαρτησία στις Αποικιακές Χώρες και τους Λαούς (U.N.GAOR, G.A. Res. 2465, 23d Sess. 1968). Στην παράγραφο 8 του ψηφίσματος, η Συνέλευση δήλωνε ότι:

«η πρακτική της χρήσης μισθοφόρων κατά των κινημάτων για εθνική απελευθέρωση και ανεξαρτησία, τιμωρείται ως εγκληματική πράξη και οι ίδιοι οι μισθοφόροι είναι παράνομοι και καλεί τις κυβερνήσεις όλων των χωρών να θεσπίσουν νομοθεσία που να εκδώσουν νομοθετικές πράξεις ώστε να αποτελούν αξιόποινη πράξη, η στρατολόγηση, η χρηματοδότηση και η εκπαίδευση μισθοφόρων στην επικράτειά τους και να απαγορεύουν στους υπηκόους τους να υπηρετούν ως μισθοφόροι».

Το 1969 η Συνέλευση επανέλαβε τη θέση της σχετικά με το ζήτημα των μισθοφόρων στα ψηφίσματα 2548 και 2708 και το 1970 δήλωνε εκ νέου ότι «η πρακτική της χρήσης μισθοφόρων κατά των εθνικών απελευθερωτικών κινημάτων στα αποικιακά εδάφη συνιστά εγκληματική πράξη».

Το 1970, η Γενική Συνέλευση επανέλαβε έμμεσα το θέμα των μισθοφόρων όταν υιοθέτησε τη Διακήρυξη για τις Αρχές Διεθνούς Δικαίου σχετικά με τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (U.N.GAOR, G.A. Res. 2625, 25th Sess. 1970). Σύμφωνα με την αρχή ότι «τα κράτη να αποφεύγουν στις διεθνείς τους σχέσεις την απειλή ή τη χρήση βίας ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα ή την πολιτική ανεξαρτησία οποιουδήποτε κράτους ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών », εκδόθηκε η ακόλουθη ανακοίνωση:

«Κάθε κράτος έχει καθήκον να απέχει από την οργάνωση ή την ενθάρρυνση της οργάνωσης δυνάμεων ή ένοπλων συγκροτημάτων, συμπεριλαμβανομένων των μισθοφόρων, για εισβολή στο έδαφος άλλου κράτους.

Ωστόσο σύμφωνα με τη ανακοίνωση, η υποχρέωση των κρατών όσον αφορά τους μισθοφόρους εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. Τα κράτη πρέπει να ελέγχουν μόνο την οργάνωση μισθοφόρων και άλλων παράτυπων δυνάμεων στην επικράτειά τους. Δεν υπάρχει υποχρέωση των Κρατών να εμποδίζουν τους υπηκόους τους να ενταχθούν σε μια μισθοφορική δύναμη. Επομένως, το ψήφισμα δεν παρέχει

αποτρεπτικά αποτελέσματα για τον μισθοφορικό πόλεμο (Mourning 1982).

Όσον αφορά το Συμβούλιο Ασφαλείας, το 1970 συνέχισε να καταδικάζει μισθοφόρους, αυτή τη φορά σε σχέση με τη Νέα Γουϊνέα. Η Γενική Συνέλευση εξέτασε ειδικά το ζήτημα των μισθοφορικών δυνάμεων στις αποικιακές περιοχές. Στην απόφαση 3103 επαναβεβαίωσε τη θέση της ότι η πρακτική της χρήσης μισθοφόρων κατά των εθνικών απελευθερωτικών κινημάτων στα αποικιακά εδάφη συνιστά εγκληματική πράξη (U.N.GAOR, G.A. Res. 3103, 28th Sess. 1973).

Παρά τα πολυάριθμα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης και του Συμβουλίου Ασφαλείας, εξακολουθούσαν να υπάρχουν πολλά προβλήματα σχετικά με τη χρήση και τον έλεγχο των μισθοφόρων. Τα ψηφίσματα ήταν απλά «ευχολόγια» τα οποία δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να καλούν τα κράτη να ορίζουν ως ποινικό αδίκημα τη στρατολόγηση μισθοφόρων (Major 1992, 125).

Το 1977, το Συμβούλιο Ασφαλείας αντιμετώπισε και πάλι το πρόβλημα των μισθοφόρων, αυτή τη φορά στη Λαϊκή Δημοκρατία του Μπενίν. Στα ψηφίσματα 405 και 419, το Συμβούλιο κατήγγειλε τη χρήση μισθοφόρων και καταδίκασε κάθε κράτος που επέτρεψε ή ανέχτηκε την πρόσληψη μισθοφόρων στην επικράτειά του. Κάλεσε επίσης τα κράτη να λάβουν μέτρα για την απαγόρευση της πρόσληψης, εκπαίδευσης και μεταφοράς μισθοφόρων στην επικράτειά τους. Το ψήφισμα καταδίκασε επίσης τη χρήση μισθοφόρων ως μέσο παρεμβολής στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών προκειμένου να τα αποσταθεροποιήσει και να παραβιάσει την εδαφική ακεραιότητά τους. Αυτό ήταν ένα σημαντικό ψήφισμα καθώς αναφέρονταν συγκεκριμένα στη χρήση μισθοφόρων σε προσπάθειες ανατροπής ή αποσταθεροποίησης κυβερνήσεων (U.N.GAOR, G.A. Res. 34/140, 34th Sess. 1979).

Το 1979, η Γενική Συνέλευση έκανε άλλο ένα θετικό βήμα στον έλεγχο των μισθοφόρων, όταν στο ψήφισμα 34/140 αποφάσισε να εξετάσει την εκπόνηση μιας διεθνούς σύμβασης για την απαγόρευση του μισθοφορισμού σε όλες τις εκδηλώσεις της. Ήταν αυτή η πρωτοβουλία που οδήγησε στην έγκριση της σύμβαση του 1989. Η Συνέλευση εκείνη την εποχή ορίζει ότι «ο μισθοφορισμός αποτελεί απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και, όπως ο φόνος, η πειρατεία και η γενοκτονία, είναι ένα παγκόσμιο έγκλημα». , Έτσι η Συνέλευση προχώρησε περισσότερο από ποτέ

στην καταδίκη των μισθοφόρων.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συζήτησε επίσης το πρόβλημα των μισθοφόρων στο πλαίσιο του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση. Όπως και η Γενική Συνέλευση, η Επιτροπή καταδίκασε τη χρήση μισθοφόρων κατά των αναπτυσσόμενων χωρών και τη χρήση τους ως μέσο αποσταθεροποίησης μιας κυβερνήσεως.

Ο τεράστιος αριθμός ψηφισμάτων κατά του μισθοφορισμού που υιοθετήθηκαν από διεθνείς οργανισμούς υπογράμμισε τη σημασία του θέματος, ιδίως στο πλαίσιο της εθνικής αυτοδιάθεσης, και την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας για τις επιπτώσεις της. Τα ψηφίσματα επισήμαιναν επίσης ότι εναπόκειται στα ενδιαφερόμενα κράτη, να λάβουν τα αναγκαία μέτρα βάσει της αντίστοιχης εθνικής τους νομοθεσίας, για να απαγορεύσουν την στρατολόγηση, τη χρηματοδότηση, την εκπαίδευση και τη μεταφορά μισθοφόρων στην επικράτειά τους και να απαγορεύσουν στους υπηκόους τους να υπηρετούν ως μισθοφόροι (Major 1992, 127).

5.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

5.2.1. ΟΑΕ

Η πρώτη σύμβαση για το θέμα των μισθοφόρων υιοθετήθηκε από τον ΟΑΕ. Όπως σημειώθηκε νωρίτερα, ένα σχέδιο σύμβασης για την κατάργηση των μισθοφόρων στην Αφρική υποβλήθηκε στη Συνέλευση των αρχηγών κρατών του ΟΑΕ το 1972. Το 1977, ο ΟΑΕ ενέκρινε τη σύμβαση, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1985.

Η Αφρική ήταν η ήπειρος που είχε πληγεί περισσότερο από τον μισθοφορισμό. Οι μισθοφόροι χρησιμοποιήθηκαν εναντίον αρκετών χωρών για να περιορίσουν τη διαδικασία ανεξαρτησίας τους, αλλά και μετά την επίτευξη της, προκειμένου να παραβιάσουν την κυριαρχία ορισμένων κρατών καθώς και το δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση (Major 1992).

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, η δραστηριότητα του μισθοφορισμού θεωρείται έγκλημα κατά της ειρήνης και της ασφάλειας στην Αφρική, είτε διαπράττεται από ένα άτομο, μια ομάδα, μια ένωση ή ένα κράτος. Η Σύμβαση ορίζει επίσης μεμονωμένα

ποινικά αδικήματα. Αυτά περιλάμβαναν τις δραστηριότητες που όριζε τους μισθοφόρους σύμφωνα με το άρθρο 1, καθώς και την στρατολόγηση, την εκπαίδευση και τη χρηματοδότηση των μισθοφόρων.

Η σύμβαση θέσπιζε επίσης κρατικές υποχρεώσεις όσον αφορά την πρόληψη του μισθοφορισμού. Τα κράτη έπρεπε επίσης να κοινοποιούν σε άλλα κράτη-μέλη κάθε πληροφορία σχετικά με τις δραστηριότητες των μισθοφόρων και έπρεπε να υιοθετούν αυστηρά νομοθετικά μέτρα, για να τιμωρήσουν το έγκλημα της μισθοφορείας. Η Σύμβαση προέβλεπε διατάξεις για τη δικαιοδοσία κάθε κράτους, τις υποθέσεις που εκδίδονται, την αμοιβαία συνδρομή μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και τους κανόνες για την επίλυση διαφορών μεταξύ κρατών, σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων της σύμβασης. Καθιέρωνε επίσης δικαστικές εγγυήσεις για κάθε άτομο που έχει δικαστεί για το έγκλημα του μισθοφόρου, δηλώνοντας ότι το πρόσωπο αυτό έχει δικαίωμα σε όλες τις εγγυήσεις που συνήθως δίνονται σε ένα συνηθισμένο πρόσωπο από το κράτος στο έδαφος του οποίου έχει δικαστεί (Major 1992).

Η Σύμβαση αυτή αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα όταν εγκρίθηκε το 1977, καθώς ήταν το πρώτο πλήρες νομικό μέσο για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μισθοφόρων. Όπως επεσήμανε ο Ειδικός Εισηγητής, το 1988, «αυτό ήταν το πρώτο μέσο του διεθνούς ποινικού δικαίου που εφαρμόστηκε στο έδαφος των συμβαλλομένων κρατών και όλων των προσώπων που καλύπτονται από τις διατάξεις της» (U.N. ESCOR, U.N. ESCOR, 44th Sess. 1988). Ήταν επίσης αξιοσημείωτη επειδή καθόρισε σαφώς καθορισμένες υποχρεώσεις σε καθένα από τα μέρη και τόνισε την ανάγκη λήψης κατάλληλων μέτρων στο εσωτερικό ποινικό δίκαιο κάθε κράτους. Το μοναδικό μειονέκτημα της σύμβασης ως διεθνούς μέσου ήταν ο περιφερειακός της χαρακτήρας. Δεν είχε παγκόσμιο αποτέλεσμα. Μόνο τα αφρικανικά κράτη που την επικύρωσαν ήταν υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με τη Σύμβαση.

5.2.2. Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ

Η Διεθνής Σύμβαση κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης των μισθοφόρων ήταν η δεύτερη σύμβαση που υιοθετηθήκε εναντίον του μισθοφορισμού. Η ad hoc επιτροπή που είχε επιφορτιστεί με τη σύνταξη της

Σύμβασης έπρεπε πρώτα να αποφασίσει εάν θα δώσει έμφαση στην τιμωρία των μισθοφόρων ή αν θα υπογράμμιζε την παρανομία των ενεργειών εκείνων που προωθούν, οργανώνουν και ανέχονται τέτοιες δραστηριότητες. Η σύμβαση που προέκυψε αντικατόπτριζε κυρίως την πρώτη θέση, δηλαδή τη σημασία της τιμωρίας των ίδιων των μισθοφόρων. Ωστόσο, η Συνέλευση προσπάθησε, σε μικρότερο βαθμό, να εκφράσει την αποδοκιμασία της και να τιμωρήσει εκείνους που προωθούν ή οργανώνουν μισθοφορικές δραστηριότητες (U.N.GAOR, Report of the Ad Hoc Committee on the Drafting of an International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 42d Sess. 1987).

Η Σύμβαση λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι μισθοφόροι στη σημερινή κοινωνία εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται, να προσλαμβάνονται, να χρηματοδοτούνται και να εκπαιδεύονται, για δραστηριότητες αντίθετες προς τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Δηλώνει ότι αυτές οι δραστηριότητες συνιστούν αδικήματα για τα οποία πρέπει να διώκονται ή εκδίδονται. Το προοίμιο αναγνωρίζει επίσης νέες μορφές μισθοφορικής δραστηριότητας, ιδίως τη σχέση μεταξύ εμπόρων ναρκωτικών και μισθοφόρων. Όπως επεσήμανε ο Ειδικός Εισηγητής το 1990: «περιέχει μια επικαιροποίηση, που μπορεί να συμβάλει στην εξασφάλιση αυστηρότερης τήρησης των σκοπών και των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, με την επιφύλαξη του γεγονότος ότι τα ζητήματα που δεν καλύπτονται θα εξακολουθήσουν να διέπονται από τους κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου» (U.N.ESCOR, Report of the Special Rapporteur, 46th Sess. 1990).

Ο ορισμός του «μισθοφόρου» σύμφωνα με το άρθρο 1 της σύμβασης είναι παράλληλος με εκείνον του πρόσθετου πρωτοκόλλου Ι του 1977 των συμβάσεων της Γενεύης του 1949, εκτός από το γεγονός ότι η σύμβαση κατά των μισθοφόρων του 1989, δεν απαιτεί από ένα πρόσωπο να συμμετέχει άμεσα σε οποιοσδήποτε εχθροπραξίες, ώστε να θεωρείται μισθοφόρος. Η Σύμβαση ορίζει επίσης ότι:

Αρθ. 2. Κάθε πρόσωπο που προσλαμβάνει, χρησιμοποιεί, χρηματοδοτεί ή εκπαιδεύει μισθοφόρους, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης, διαπράττει αδίκημα για τους σκοπούς της Σύμβασης.

Αρθ. 3. (1) Ο μισθοφόρος, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης, ο οποίος συμμετέχει άμεσα σε εχθροπραξίες ή σε συνεννοημένη πράξη βίας, κατά

περίπτωση, διαπράττει αδίκημα για τους σκοπούς της Σύμβασης.

(2) Τίποτα στο παρόν άρθρο δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της παρούσας Σύμβασης.

Αρθ. 4. Ένα αδίκημα διαπράττεται από οποιοδήποτε πρόσωπο που:

α) Προσπαθεί για τη διάπραξη ενός από τα αδικήματα που ορίζονται στη παρούσα σύμβαση.

(β) Είναι συνεργός ενός ατόμου που διαπράττει ή επιχειρεί να διαπράξει οποιοδήποτε από τα αδικήματα που ορίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Αρθ. 5. (1) Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δεν θα προσλαμβάνουν, θα χρησιμοποιούν, θα χρηματοδοτούν ή θα εκπαιδεύουν μισθοφόρους και θα απαγορεύουν τέτοιες δραστηριότητες με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης.

(2) Τα Συμβαλλόμενα Κράτη δεν θα προσλαμβάνουν, θα χρησιμοποιούν, θα χρηματοδοτούν ή θα εκπαιδεύουν μισθοφόρους με σκοπό να αντιταχθούν στη νόμιμη άσκηση του αναφαίρετου δικαιώματος των λαών σε αυτοδιάθεση, όπως αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο, και θα λαμβάνουν, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης ή εκπαίδευσης μισθοφόρων για το σκοπό αυτό.

(3) Τα αδικήματα που ορίζονται στην παρούσα Σύμβαση τιμωρούνται με κατάλληλες κυρώσεις που λαμβάνουν υπόψη τον σοβαρό χαρακτήρα των αδικημάτων.

Αρθ. 6. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται για την πρόληψη των αδικημάτων που καθορίζονται στην παρούσα σύμβαση, ιδίως με:

α) Τη λήψη όλων των εφικτών μέτρων για την πρόληψη των προετοιμασιών για τη διάπραξη αυτών των αδικημάτων εντός ή εκτός της επικράτειάς τους, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης παράνομων δραστηριοτήτων ατόμων, ομάδων και οργανώσεων που ενθαρρύνουν, προωθούν, οργανώνουν τη διάπραξη τέτοιων αδικημάτων.

(β) Συντονισμό για τη λήψη διοικητικών και άλλων μέτρων, ανάλογα με την

περίπτωση, για την αποτροπή της παράβασης των εν λόγω πράξεων.

Αρθ. 7. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης (UN, Convention Against Mercenaries, αρθ. 2-7 1989).

Η σύμβαση, όπως εγκρίθηκε, επιβεβαιώνει τον αμερόληπτο χαρακτήρα των ψηφισμάτων και δηλώσεων των Ηνωμένων Εθνών, που καταδίκασαν τις μισθολογικές δραστηριότητες. Διεύρυνε το πεδίο εφαρμογής των διεθνών κανονισμών που αφορούσαν το θέμα: πριν από την έγκριση της Σύμβασης, το κύριο νομικό μέσο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ήταν το άρθρο 47 του πρόσθετου πρωτοκόλλου Ι των συμβάσεων της Γενεύης του 1949. Αυτό το άρθρο περιοριζόταν στις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις και απλώς αρνιόταν στους μισθοφόρους, το καθεστώς του αιχμάλωτου πολέμου. Ένα πιο περιεκτικό μέτρο ήταν απαραίτητο για να ελεγχθούν οι μισθοφόροι. Περαιτέρω, η Σύμβαση, αν ακολουθηθεί από τα Κράτη, θα βοηθήσει να διασφαλιστεί το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση και θα εξασφαλίσει μια ορισμένη σταθερότητα στις νόμιμα συσταθείσες κυβερνήσεις. Όπως επισήμανε ο Ειδικός Εισηγητής στην έκθεσή του για το 1991:

«Η διατύπωση ευρύτερων, πληρέστερων και ακριβέστερων διεθνών κανονισμών που επικαιροποιούνται, ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις μορφές που έλαβε τα τελευταία χρόνια ο μισθοφορισμός, με στόχο την ανατροπή των κυβερνήσεων και την υπονόμευση της συνταγματικής τάξης ή της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών, υπογραμμίζει τη σημασία αυτής της νέας πολυμερούς εργαλείου και την αναγκαιότητα και επιθυμία της ταχείας έναρξης ισχύος του» (U.N.ESCOR, Commission of Human Rights., 47th Sess., Agenda Item 9, 1990).

Ορισμένα προβλήματα, ωστόσο, παρέμεναν κατά την εφαρμογή της Σύμβασης. Πρώτον, το άρθρο 9 της Σύμβασης, το οποίο περιγράφει τη δικαιοδοσία των κρατών σχετικά με το έγκλημα του μισθοφόρου, ορίζει ότι ένα κράτος έχει δικαιοδοσία όταν το αδίκημα διαπράττεται στην επικράτειά του (ή σε πλοίο ή αεροσκάφος που είναι νηολογημένο σε αυτό το κράτος) και όταν το αδίκημα διαπράττεται από οποιονδήποτε από τους υπηκόους του. Η δικαιοδοσία που παρέχεται στα κράτη είναι πολύ πιο περιοριστική και υπολείπεται της αρμοδιότητας

που έχει δοθεί στα κράτη σε σχέση με τα παγκόσμια εγκλήματα, όπως η πειρατεία και η γενοκτονία. Εάν πρέπει να εξαιρεθεί ο μισθοφορισμός και οι δραστηριότητες των μισθοφόρων, οι πράξεις τους πρέπει να θεωρούνται ως καθολικά εγκλήματα, δίνοντας έτσι σε όλα τα κράτη τη δικαιοδοσία να τιμωρούν τέτοιου είδους εγκλήματα. Η ενσωμάτωση ενός άρθρου που αφορά τους μισθοφόρους και τη δραστηριότητα του μισθοφορισμού στο Σχέδιο Κώδικα των Εγκλημάτων Ενάντια στην Ειρήνη και την Ασφάλεια της Ανθρωπότητας είναι, ωστόσο, ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση (Major 1992).

Μια δεύτερη αντίρρηση στη Σύμβαση είναι ότι δεν αντιμετωπίζει τη μεταχείριση τόσο των θιγόμενων όσο και των παράνομων χωρών, όπως συνέβαινε στα προηγούμενα σχέδια. Στα εν λόγω σχέδια, το άρθρο 2 της Σύμβασης ορίζει το έγκλημα του μισθοφορικού ως αδίκημα για την ειρήνη και την ασφάλεια ενός κράτους». Το άρθρο 15 καθιέρωσε το δικαίωμα του ζημιωθέντος κράτους να απαιτήσει αποζημίωση έναντι κάθε κράτους που είναι ένοχο πράξης ή παράλειψης που συνιστούσε παράβαση όπως περιγράφεται στο άρθρο 2 (Mourning 1982, 605). Παρά το γεγονός ότι το δικαίωμα αυτό περιοριζόταν σε καταστάσεις το οποίο το ζημιωθέν μέρος δεν μπόρεσε να επιτύχει ποινική δίωξη των μεμονωμένων παραβατών, ενθάρρυνε τα κράτη τόσο να βοηθήσουν στην επιβολή του νόμου κατά των μισθοφόρων όσο και να λάβουν μέτρα για την αποτροπή της μισθοφορικής δραστηριότητας εντός της δικαιοδοσίας τους. Με τη δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος κρατικής ευθύνης, η Σύμβαση ενθάρρυνε τη διεθνή αποτελεσματικότητα του νόμου ενάντια στον μισθοφορισμό (Major 1992).

Το τρίτο πρόβλημα με τη Σύμβαση είναι ότι δεν προβλέπει κανένα μηχανισμό παρακολούθησης και ελέγχου της εφαρμογής της.

5.3. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ MONTREUX

Το κείμενο του Montreux είναι ένα διακυβερνητικό έγγραφο το οποίο συντάχθηκε το 2008, μετά από πρωτοβουλία της Διεθνούς Επιτροπής Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ) και της κυβέρνησης της Ελβετίας, με την αρχική υποστήριξη 17 Κρατών (Federal Department of Foreign Affairs, Participating States of the Montreux Document 2008). Αποσκοπεί στην θέσπιση προτύπων, κανόνων και αρχών καλών πρακτικών, για την ρύθμιση της λειτουργίας των ΙΣΕ στην διεθνή

κοινότητα. Ταυτόχρονα καλεί και συστήνει σε όλα τα μέρη που χρησιμοποιούν ΙΣΕ, να σέβονται, να προασπίζουν και να τηρούν πιστά τις αρχές της ΟΔΔΑ και ΔΑΔ, ιδιαίτερα κατά τις ένοπλες συγκρούσεις. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια να αντιστραφεί η κρατούσα αντίληψη ότι λειτουργούν σε ένα διεθνές νομικό κενό.

Το κείμενο του Montreux δεν θεωρείται ως μια νέα διεθνή συνθήκη και δεν δημιουργεί νομικές υποχρεώσεις. Δεν λαμβάνει θέση και δεν νομιμοποιεί την ύπαρξη των ΙΣΕ, καθώς και δεν ενθαρρύνει ούτε αποτρέπει τα διάφορα μέρη ως προς την χρησιμοποίηση αυτών. Περιέχει κανόνες και αρχές καλών πρακτικών καθώς και στοιχεία από την νομοθεσία για την διεθνή ευθύνη των Κρατών και των ΔΟ και την διεθνή Ατομική Ποινική Ευθύνη που τα περισσότερα είναι ήδη καθιερωμένα και δεσμευτικά για τα Κράτη, δυνάμει των διεθνών συνθηκών ή του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

Η διαφορά του με μια διεθνή σχετική σύμβαση είναι ότι για την σύμβαση θα χρειαστούν πολλά χρόνια για να ολοκληρωθεί (διαπραγμάτευση, συγγραφή, υπογραφή, έγκριση, επικύρωση και εφαρμογή) ενώ το παραπάνω κείμενο είναι περισσότερο ευέλικτο, πρακτικό και τεχνοκρατικό και εστιάζει στην αλληλεπίδραση μεταξύ Κρατών, ΔΟ και ΙΣΕ.

Στο πρώτο μέρος του κειμένου καταγράφονται οι διεθνείς νομικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το ΟΔΔΑ και το ΔΑΔ, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές ποινικό δίκαιο, που μπορεί να εφαρμόζονται και σε μη κρατικούς δρώντες, υπενθυμίζοντας και ενημερώνοντας τον «χρήστη» για την ευθύνη που έχει σε περίπτωση παραβίασης αυτών.

Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζονται οι κανόνες και οι αρχές καλών πρακτικών που θα πρέπει να ακολουθούνται από τους «χρήστες» και παράλληλα καθορίζονται οι νομοθετικές υποχρεώσεις και οι διοικητικοί τρόποι για την εφαρμογή των διεθνών αυτών προτύπων. Επιπροσθέτως συστήνει και ενθαρρύνει στα Κράτη να θεσπίσουν εθνικές νομοθεσίες για ρύθμιση της λειτουργίας των ΙΣΕ, στο εσωτερικό τους, δίνοντας την απαραίτητη καθοδήγηση, οδηγίες και λύσεις.

Μεταξύ των αρχών «καλών πρακτικών» που προτείνει είναι:

α) Εισαγωγή και εφαρμογή αυστηρών κριτηρίων για την διαδικασία αδειοδότησης

και επιλογής των ΙΣ/ΙΕΑ.

β) Καθορισμός των υπηρεσιών που παρέχουν.

γ) Καθιέρωση διαφανών διαδικασιών και υποχρεωτικής καταγραφής των όρων παροχής υπηρεσιών.

δ) Καθιέρωση αυστηρών ρητρών συμμόρφωσης σε περιπτώσεις παραβιάσεων των αρχών καλών πρακτικών.

ε) Αυστηρή διαδικασία επιλογής και παρακολούθησης του προσωπικού.

στ) Συνεχή έλεγχο και επόπτευση των υπηρεσιών που παρέχουν.

Όπως προαναφέρθηκε το κείμενο του Montreux συντάχθηκε για να εφαρμόζεται κατά την διάρκεια των ένοπλων συρράξεων, λαμβάνοντας υπόψη ότι εκεί κατά βάση εφαρμόζεται το ΔΑΔ. Παρόλα αυτά και μετά από παρεμβάσεις Κρατών διευκρινίστηκε και συμφωνήθηκε να εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις χωρίς περιορισμούς. Έτσι π.χ. στην περίπτωση χρησιμοποίησης των ΙΣΕ από τα Κράτη, για την προστασία ενάντια στην πειρατεία, παρότι οι ενέργειες προστασίας από πειρατεία δεν θεωρούνται ενέργειες σε κατάσταση ένοπλης σύρραξης αλλά σε κατάσταση «επιβολής νόμου» (law enforcement), το κείμενο του Montreux παραμένει σε ισχύ (Federal Department of Foreign Affairs, Montreux + 5, Conference Chairs Conclusions Geneva, 13 December 2013).

Με βάση το παραπάνω κείμενο και μετά από σχετική πρωτοβουλία της Ελβετικής κυβέρνησης, δημιουργήθηκε συμπληρωματικά και ένας κώδικας συμπεριφοράς που απευθύνεται στις ΙΣΕ και καταγράφει περαιτέρω ειδικές αρχές σχετικά με τις ενέργειες την εκπαίδευση και την συμπεριφορά των μελών καθώς και εξειδικευμένα διοικητικά και θεσμικά ζητήματα. Υπογράφηκε αρχικά από 58 ΙΣΕ, ενώ μέχρι το 2013, 708 εταιρίες δεσμεύτηκαν επισήμως να λειτουργούν με βάση τον παραπάνω κώδικα (International Code of Conduct Association 2010).

Το κείμενο του Montreux αποτελεί σήμερα μια αρκετά αξιόπιστη λύση για την αντιμετώπιση του ζητήματος της λειτουργίας των ΙΣΕ. Έχοντας την υποστήριξη πενήντα Κρατών, τριών ΔΟ (ΕΕ, ΟΑΣΕ και ΝΑΤΟ) και των ιδίων των εταιρειών, οι αρχές που καθιερώνει είναι αποδεκτές και αποτελούν ένα διεθνές πρότυπο

διακυβέρνησης.

5.4. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η λειτουργία των ΙΣΕ και η επίδραση τους στην παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, κυρίως δε του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση των λαών καθώς και η πρακτική της χρήσης μισθοφόρων, απασχόλησε έντονα το Συμβούλιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των ΗΕ (ΣΔΑ) κατά τη 15η Τακτική του Σύνοδο.

Συγκεκριμένα με το Ψήφισμα 15/12 (30η Σεπτεμβρίου 2010) το ΣΔΑ καταδίκασε απερίφραστα τη χρήση, τη στρατολόγηση, τη χρηματοδότηση και την εκπαίδευση μισθοφόρων ως αντίθετη προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών. Το ΣΔΑ δεν δίστασε να χαρακτηρίσει κάθε μορφή χρησιμοποίησης μισθοφόρων ως απειλή για τη Διεθνή Ειρήνη και ασφάλεια και εμπόδιο στην προστασία και την απόλαυση του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση.

Στο πλαίσιο αυτό κάλεσε το σύνολο των Κρατών να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, επιδεικνύοντας την απαιτούμενη επιμέλεια, ώστε τα εδάφη υπό τον έλεγχό τους καθώς και ο υπήκοοί τους να μην χρησιμοποιούνται για τη στρατολόγηση και τη δράση των διαφόρων μισθοφορικών ομάδων. Την ίδια επιμέλεια απαίτησε από τα Κράτη και ως προς τον έλεγχο των δραστηριοτήτων των ΙΣΕ, ιδίως στην περίπτωση εμπλοκής τους σε ένοπλες συγκρούσεις. Παράλληλα, το Συμβούλιο συνέδεσε τη μισθοφορική δράση με τη διεθνή τρομοκρατία, καλώντας τα Κράτη να ερευνήσουν την πιθανότητα εμπλοκής μισθοφόρων σε περιπτώσεις τρομοκρατικών ενεργειών.

Σε θεσμικό επίπεδο τέλος, αποφάσισε την ανανέωση για τρία έτη της εντολής της αρμόδιας Ομάδας Εργασίας (Working Group) που λειτουργούσε στο πλαίσιο του μηχανισμού των Ειδικών Διαδικασιών [Special Procedures Mechanism), με σκοπό τη συνέχιση της παρακολούθησης της δράσης των μισθοφορικών δραστηριοτήτων, ακόμα και των ιδιωτικών εταιριών. Επιπρόσθετα, με το Ψήφισμα 15/26 [1η Οκτωβρίου 2010) το Συμβούλιο αποφάσισε τη θέσπιση διακρατικής Επιτροπής με στόχο την επεξεργασία και σύνταξη ενός νομικά δεσμευτικού κείμενου για τη ρύθμιση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων των ΙΣΕ αναφορικά με την επίδρασή τους στην παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η

Επιτροπή βασίσει τις εργασίες της στο σχετικό Σχέδιο Σύμβασης που πρότεινε η Ομάδα Εργασίας στην τελευταία της Έκθεση προς το ΣΔΑ.

Και τα δύο σχετικό Ψηφίσματα του Συμβουλίου υιοθετήθηκαν κατά πλειοψηφία (31 υπέρ, 13 κατά, 2 αποχές και 32 υπέρ, 1 κατά και 3 αποχές αντίστοιχα) (UN Human Rights Council 2010).

5.5. ΔΙΚΕΣ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ

Οι δίκες των μισθοφόρων και οι κανόνες που εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια τους αποτελούν καλά παραδείγματα για το πώς η διεθνής κοινότητα προσπάθησε να αντιμετωπίσει τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Στην Αφρική, για παράδειγμα, είναι γνωστό ότι έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές δίκες. Αυτές περιλαμβάνουν τη δίκη στο Conakry, των μισθοφόρων που εισέβαλαν στη Γουινέα το 1970, τη δίκη του Rolf Steiner στο Σουδάν το 1971, τη δίκη δεκατριών μισθοφόρων στην Αγκόλα το 1976 και τη δίκη των μισθοφόρων στις Σεϋχέλλες το 1981.

Η πρώτη δίκη που έλαβε παγκόσμια προσοχή ήταν αυτή του Ρόλφ Στάινερ στο Σουδάν. Ο Στάινερ εντάχθηκε στον στρατό των ανταρτών της Anyanya⁹ στο Σουδάν, στον πόλεμο εναντίον της κυβέρνησης. Συνελήφθη από τις αρχές της Ουγκάντα και παραδόθηκε στο Σουδάν. Δικάστηκε το 1971 και κατηγορήθηκε για παραβιάσεις του εσωτερικού δικαίου. Ο Steiner δεν καταδικάστηκε για το έγκλημα της μισθοφορίας, επειδή ο ποινικός κώδικας του Σουδάν δεν περιλάμβανε το έγκλημα του μισθοφόρου. Κατά τη διάρκεια της δίκης, το δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι πράξεις του Steiner από τη φύση τους αποτελούσαν πολιτικό έγκλημα, αλλά το δικαστήριο απέρριψε το διεθνές δίκαιο ως πιθανή πηγή δικαίου, επειδή δεν υπήρχε «αδιαμφισβήτητο και ομοιόμορφο μέτρο σύγκρισης σχετικά με το τι είναι και τι δεν είναι πολιτικό αδίκημα, για να καταστεί κανόνας του διεθνούς δικαίου» (Major 1992). Παρά το γεγονός ότι δεν καταδικάστηκε για το έγκλημα της μισθοφορίας (που δεν θεωρήθηκε έγκλημα βάσει της εθνικής νομοθεσίας), καταδικάστηκε για παραβίαση συγκεκριμένων αδικημάτων σύμφωνα με το νόμο του Σουδάν. Βρέθηκε ένοχος και καταδικάστηκε σε θάνατο, αλλά η ποινή μετατράπηκε αργότερα σε εικοσαετή φυλάκιση.

⁹ Αυτονομιστικό κίνημα στο Νότιο Σουδάν που σχηματίστηκε κατά τη διάρκεια του πρώτου σουδανικού εμφύλιου πολέμου (1955-1972).

Μια δεύτερη δίκη, ήταν αυτή των δεκατριών μισθοφόρων στην Αγκόλα. Το 1976, οι μισθοφόροι αιχμαλωτίστηκαν σε μια περιπολία τους και αργότερα κατηγορήθηκαν από το Ανώτατο Επαναστατικό Δικαστήριο της Αγκόλας (Hughes 2014). Στο κείμενο του κατηγορητήριου αναφερόταν το έγκλημα της μισθοφορίας. Κατηγορήθηκαν ότι παραβίασαν δύο ψηφίσματα του ΟΑΕ και τέσσερα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, για «δολοφονίες, κακομεταχείριση, προσβολές και παρενόχληση του άμαχου πληθυσμού», «δολοφονία μελών του MPLA (People's Movement for the Liberation of Angola)», «άλλων μισθοφόρων και άλλων στρατιωτών του FNLA (National Liberation Front of Angola)», την απαγωγή πολιτών και την κλοπή της περιουσίας τους (Hoover 1977).

Καταδικάστηκαν από το δικαστήριο με την κατηγορία της μισθοφορίας, οι εννέα με ισόβια κάθειρξη και οι τέσσερις σε θάνατο. Το δικαστήριο ανέφερε ότι «ο μισθοφορισμός δεν είναι άγνωστος στον παραδοσιακό ποινικό κώδικα, όπου πάντα αντιμετωπίζεται ως ανθρωποκτονία». Υποστήριξε ότι όταν ένα άτομο κατηγορείται για μισθοφορισμό, είναι σημαντικό να εξετασθούν τα κοινά εγκλήματα, όπως είναι οι δολοφονίες, οι βιασμοί κλπ. Αυτό θα σήμαινε ότι οι κατηγορούμενοι θα μπορούσαν να καταδικαστούν για κοινά εγκλήματα που αναγνωρίζονται και ορίζονται στην εθνική νομοθεσία.

Το δικαστήριο αναφέρθηκε στα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών και στις δηλώσεις του ΟΑΕ για να επιβεβαιώσει ότι ο μισθοφορισμός θεωρείται έγκλημα από όλα τα έθνη και ότι οι μισθοφόροι πρέπει να τιμωρούνται. Η δίκη αυτή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον ορισμό του εγκλήματος του μισθοφορισμού, διότι έδειξε τις ανεπάρκειες του διεθνούς δικαίου εκείνης την εποχής και επέστησε την προσοχή στο πρόβλημα της χρήσης μισθοφόρων.

Η τρίτη δίκη που ασχολήθηκε με το πρόβλημα των μισθοφόρων ήταν της υπόθεσης «Νικαράγουα εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών». Παρόλο που η υπόθεση αυτή είναι κάπως διαφορετική από τις δύο που προαναφέρθηκαν, καθώς δεν ασχολείται με την άμεση δίωξη ατόμων, αλλά με τον ισχυρισμό μιας κυβέρνησης, ότι μια άλλη χρησιμοποιεί μισθοφόρους στη χώρα της. Η δίκη αυτή ανέδειξε την εξέλιξη του εγκλήματος του μισθοφορισμού και της αποδοχής του στο διεθνές δίκαιο. Το 1986, το Διεθνές Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση επί της ουσίας της υπόθεσης σχετικά με τις στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες

στην και εναντίον της Νικαράγουα (Military And Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua vs United States Of America) 1986). Πριν από το Δικαστήριο, η Νικαράγουα ισχυρίστηκε ότι ήταν θύμα ξένης οικονομικής και ένοπλης επίθεσης η οποία δημιούργησε μια εσωτερική ένοπλη σύγκρουση, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν υπεύθυνες για δημόσιες πράξεις παρέμβασης κατά της κυβέρνησης της Νικαράγουα και ότι αυτές οι πράξεις παραβίαζαν το διεθνές δίκαιο και τις συμφωνίες που δεσμεύουν τα δύο έθνη. Η Νικαράγουα επικαλέστηκε τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών και τη Συνθήκη Φιλίας, Εμπορίου και Ναυσιπλοΐας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Νικαράγουα. Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν ήταν παρόντες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ισχυριζόταν ότι οι ενέργειές της ήταν δικαιολογημένες ως άσκηση του δικαιώματος συλλογικής αυτοάμυνας.

Όσον αφορά το ζήτημα των μισθοφόρων, η Νικαράγουα υποστήριξε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες εξουσιοδότησαν, δημιούργησαν και οργάνωσαν μισθοφορικό στρατό, τις δυνάμεις των αντεπαναστατών (Contras), οι οποίες συμμετείχαν σε δραστηριότητες που ήταν εχθρικές προς την κυβέρνηση της Νικαράγουα. Ο ισχυρισμός της Νικαράγουας ήταν ότι οι πράξεις που διαπράχθηκαν από τους «contras», ήταν πράξεις των Ηνωμένων Πολιτειών.

Το Δικαστήριο, με την απόφασή του, απέρριψε ορισμένα στοιχεία της Νικαράγουας, ιδίως τον ισχυρισμό ότι οι «contras» είχαν δημιουργηθεί, διευθυνθεί και ελέγχονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε τέτοιο βαθμό που να τους καθιστούν πρακτικά τους αντιπροσώπους των Ηνωμένων Πολιτειών. Το Δικαστήριο σχετικά με το ζήτημα της χρήσης βίας διαπίστωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, με άμεση επίθεση στη Νικαράγουα μέσω των ενεργειών των υπαλλήλων της και των ιδιωτών που ενεργούσαν για λογαριασμό της, παραβίασαν την αρχή της απαγόρευσης του εθιμικού διεθνούς δικαίου κατά της απειλής ή τη χρήση βίας χωρίς δικαιολογία εναντίον άλλου έθνους. Το Δικαστήριο επίσης έκρινε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν παραβιάσει την απαγόρευση της χρήσης βίας, εξοπλίζοντας και εκπαιδεύοντας τους «contras». Το Δικαστήριο δεν θεώρησε απλώς την παροχή κονδυλίων ως χρήση βίας κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου, αλλά παραβίαση της αρχής της μη παρέμβασης. Το Δικαστήριο έκρινε, ωστόσο, ότι οι πράξεις των «contras» δεν θα πρέπει, ως σύνολο, να καταλογιστούν στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Όσον αφορά την αρχή της μη παρέμβασης, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο στόχος των «contras» ήταν η ανατροπή της κυβέρνησης και ότι η στήριξη μιας τέτοιας ομάδας ήταν ανεπίτρεπτη. Επίσης ότι «η στήριξη που δόθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες, μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου 1984, στις στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες τους στη Νικαράγουα, με οικονομική ενίσχυση, εκπαίδευση, προμήθεια όπλων, πληροφορίες και υλικοτεχνική υποστήριξη, συνιστούν σαφή παραβίαση της αρχής της μη παρέμβασης».

Μολονότι το Δικαστήριο δεν μνημονεύει το ζήτημα των μισθοφόρων, κατέληξε στο σημείο 3 της αποφάσεως του ότι:

«Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ενήργησαν κατά της Δημοκρατίας της Νικαράγουας, εκπαιδεύοντας, εξοπλίζοντας, χρηματοδοτώντας και προμηθεύοντας τις αντικαθεστωτικές δυνάμεις ή άλλως ενθαρρύνοντας, υποστηρίζοντας και βοηθώντας τις στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες εντός και κατά της Νικαράγουας, παραβιάζοντας τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με το εθιμικό διεθνές δίκαιο, να μην παρεμβαίνουν στις υποθέσεις άλλου κράτους».

Το Δικαστήριο διαπίστωσε επίσης ότι οι πράξεις των Ηνωμένων Πολιτειών που παραβίασαν τις αρχές της μη χρήσης βίας και της μη παρέμβασης, παραβίασαν επίσης την αρχή της κρατικής κυριαρχίας, η οποία αποτελούσε κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι αλλοδαποί που συνελήφθησαν και δικάστηκαν από τα δικαστήρια της Νικαράγουας σε σχέση με την ένοπλη σύγκρουση δεν κρίθηκαν ή καταδικάστηκαν ως μισθοφόροι. Παρά το γεγονός ότι η Νικαράγουα περιγράφει τα πρόσωπα αυτά ως μισθοφόρους, δεν υπήρχε τίποτα στο δίκαιο της Νικαράγουας που να όριζε τον μισθοφορισμό ως αδίκημα. Έτσι, οι αιχμάλωτοι αλλοδαποί κρίθηκαν για αδικήματα κατά της δημόσιας τάξης και ασφάλειας (Military And Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua vs United States Of America) 1986).

5.6. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Η ΕΕ αντιλαμβάνομενη την σοβαρότητα αλλά και την σπουδαιότητα του ζητήματος, ιδιαίτερα μετά την θεαματική αλματώδη ανάπτυξη του κλάδου των ΙΣΕ,

προσπάθησε να προβεί σε ενέργειες και δράσεις για την διευθέτηση του θέματος, καταλήγοντας στην έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του ψηφίσματος 2016/2238(INI) «Σχετικά με τις Ιδιωτικές Εταιρείες Ασφάλειας». Στο κείμενο αποτυπώνονται (μεταξύ άλλων) τα κάτωθι:

1). Οι ΙΣΕ διαδραματίζουν σημαντικό συμπληρωματικό ρόλο όσον αφορά την παροχή βοήθειας στους κρατικούς στρατιωτικούς και μη στρατιωτικούς οργανισμούς.

2). Υπογραμμίζεται πως όταν αναλαμβάνουν δράση σε χώρες υποδοχής και ιδίως στις χώρες εκείνες που διαφέρουν σημαντικά από πλευράς πολιτισμού και θρησκείας, να λαμβάνουν υπόψη τα τοπικά ήθη και έθιμα ώστε να μην διακυβεύεται η αποτελεσματικότητα των αποστολών και να μην αποξενώνεται ο τοπικός πληθυσμός.

3). Τονίζεται ότι, η χρήση των υπηρεσιών που παρέχουν τοπικές ιδιωτικές εταιρείες ασφάλειας σε ευάλωτες χώρες και σε επιρρεπείς σε κρίσεις περιφέρειες μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ.

4). Δεν θα πρέπει να γίνεται ανάθεση δραστηριοτήτων σε ΙΣΕ που θα συνεπαγόταν τη χρήση βίας και/ή την ενεργό συμμετοχή σε εχθροπραξίες, εκτός από περιπτώσεις αυτοάμυνας και ότι σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να επιτρέπεται σε ΙΣΕ να λαμβάνουν μέρος σε ή να διεξάγουν ανακρίσεις.

5). Υπογραμμίζει ότι η αρχή της οικονομικής αποδοτικότητας της χρήσης ΙΣΕ προσφέρει κυρίως βραχυπρόθεσμα οφέλη, ιδίως εάν δεν ληφθούν υπόψη διάφορες κοινωνικοοικονομικές μεταβλητές, και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να είναι το βασικό κριτήριο για την αντιμετώπιση ζητημάτων ασφαλείας.

6). Επισημαίνει ότι η ΕΕ χρησιμοποιεί ΙΣΕ στο εξωτερικό για τη φρούρηση των αντιπροσωπειών και του προσωπικού της και τη στήριξη των μη στρατιωτικών και στρατιωτικών αποστολών της ΚΠΑΑ.

7). Τονίζεται, ωστόσο, ότι, ιδίως σε επιρρεπείς σε συγκρούσεις περιοχές, η χρήση ΙΣΕ για ορισμένα καθήκοντα μπορεί να έχει αρνητικές παρενέργειες για την ΕΕ, και ιδίως για τη νομιμότητά της, λόγω της τυχαίας εμπλοκής της σε συγκρούσεις

με ένοπλους φορείς, με αρνητικές επιπτώσεις σε περίπτωση ένοπλων επεισοδίων.

8). Συνιστά, ως εκ τούτου, στην Επιτροπή να προτείνει τη θέσπιση κοινών κατευθυντήριων γραμμών για τις ΙΣΕ σχετικά με τη μίσθωση, τη χρήση και τη διαχείριση στρατιωτικών αναδόχων και ανάδοχων ασφαλείας, στις οποίες θα διατυπώνονται με σαφήνεια οι όροι επιλεξιμότητας των ΙΣΕ για τη σύναψη συμβάσεων με την ΕΕ.

9). Προτρέπει την Επιτροπή να αναπτύξει ένα αποτελεσματικό ευρωπαϊκό ρυθμιστικό μοντέλο το οποίο θα καθορίσει υψηλού επιπέδου πρότυπα για τους παρόχους ιδιωτικών υπηρεσιών ασφαλείας εντός της ΕΕ, θα διασφαλίσει την αναφορά των παρατυπιών και των παρανομιών των ΙΣΕ και θα υποχρεώνει αυτές να λογοδοτούν για παραβιάσεις και θα χαρτογραφήσει τις εταιρείες με μοναδική ή πολλαπλή τελική χρήση (E.U 2017).

5.7. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΡΑΤΩΝ

Παρότι σε πολλά Κράτη διεθνώς υφίσταται ισχυρό νομικό πλαίσιο, όσον αφορά την αντιμετώπιση των μισθοφόρων, δεν συμβαίνει το ίδιο για την λειτουργία των ΙΣΕ. Η δυσκολία προσδιορισμού νομοθετικού πλαισίου είχε σαν αποτέλεσμα πολύ λίγα Κράτη διεθνώς να έχουν αναπτύξει και επιβάλει κατάλληλες και ισχυρές νομοθετικές ρυθμίσεις. Κράτη όπως η Νότια Αφρική, οι ΗΠΑ και Μ. Βρετανία, που είχαν την μεγαλύτερη θεσμική ανάγκη, καθώς σε αυτές δραστηριοποιείται ο μεγαλύτερος αριθμός ΙΣΕ, θέσπισαν σχετικούς νόμους και διαδικασίες για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

Υπάρχουν τρία βασικά προβλήματα στην προσπάθεια τους να το πράξουν, καθένα από τα οποία υπονομεύει την αποτελεσματική νομική ρύθμιση των ΙΣΕ. Το πρώτο ζήτημα απορρέει από την οργανωτική μορφή των επιχειρήσεων. Όντας επιχειρήσεις που προσανατολίζονται στην παροχή υπηρεσιών που λειτουργούν σε παγκόσμιο επίπεδο και συχνά διαθέτουν μικρές υποδομές, έχουν τη δυνατότητα να μετασχηματίζονται προκειμένου να παρακάμψουν τη νομοθεσία ή να αποφύγουν τις δίωξεις. Το δεύτερο πρόβλημα ρύθμιση απορρέει από το συχνά εξωεδαφικό χαρακτήρα της ενδεχόμενης επιβολής. Ο πραγματικός κίνδυνος δεν είναι κατά τη διάρκεια των εργασιών τους σε υγιή κράτη όπως π.χ οι Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά οι συμβάσεις που έχουν σε αδύναμα ή αποτυχημένα κράτη. Το εγγενές πρόβλημα

είναι ότι οι τοπικές αρχές σε τέτοιες περιοχές συχνά δεν έχουν ούτε την εξουσία ούτε τα μέσα για να αμφισβητήσουν αυτές τις επιχειρήσεις. Η τρίτη αδυναμία αφορά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των εθνικών νόμων και διαταγμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο, είτε αγνοεί το φαινόμενο των ΙΣΕ και το παραπέμπει στο διεθνές επίπεδο, είτε αδυνατεί να καθορίσει αποτελεσματικά τη συγκεκριμένη βιομηχανία.

Η Νότια Αφρική, στην οποία δραστηριοποιούνταν, λόγω του Απαρτχάιντ, μεγάλος αριθμός ΙΣΕ, θέσπισε τους νόμους «The Private Security Industry Regulation Act of 2001» και «The Prohibition of Mercenary Activities and Regulation of Certain Activities in Country of Armed Conflict Act 27 of 2006, οι οποίοι ρυθμίζουν και θεσμοθετούν τις δραστηριότητες των ΙΣΕ, με αρκετά σαφή τρόπο. Το αποτέλεσμα ήταν να εξομαλυνθεί η χαώδης κατάσταση που επικρατούσε στην χώρα από την ανεξέλεγκτη δράση των ΙΣΕ. Όπως ήταν φυσικό πολλές από τις εταιρείες αναγκάστηκαν να κλείσουν ή να αναστείλουν τις δραστηριότητές τους λόγω των αυστηρών κριτηρίων που έπρεπε να πληρούν και διαδικασιών που έπρεπε να καθιερώσουν, ενώ άλλες μετέφεραν την έδρα τους σε άλλες χώρες (Prohibition of Mercenary Activities and Regulation of Certain Activities in Country of Armed Conflict Act 27 2008).

Στις ΗΠΑ 2013 ψηφίζεται ο νόμος «National Defense Authorization Act (NDAA) for Fiscal Year 2013» ο οποίος εάν και δεν απευθύνεται ειδικά στις ΙΣΕ, αποτελεί ένα ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για την ρύθμιση της λειτουργίας τους. Στην Μ. Βρετανία, από το 2001 έχει ψηφισθεί ο νόμος «Private Security Industry Act, 2001» και ο οποίος ρυθμίζει αποτελεσματικά τις λειτουργίες των ΙΣΕ

Τέλος, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ένσταση σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της εσωτερικής νομοθεσίας των κρατών σε σχέση με τις δραστηριότητες των ΙΣΕ, έχει να κάνει με τη φύση αυτών των δραστηριοτήτων καθώς:

1) Δραστηριοποιούνται παγκοσμίως, με πολλές επιλογές αλλαγής της έδρας τους. Έτσι μπορούν σχετικά εύκολα να μετακινούνται συνεχώς, σε χώρες με πιο «φιλικό» περιβάλλον λειτουργίας.

2) Χρησιμοποιούν άλλες εταιρείες από χώρες όπου σχετικό νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας δεν υφίσταται ή είναι πολύ «χαλαρό».

3) Πολλά Κράτη δεν διαθέτουν τους απαιτούμενους μηχανισμούς και κεφάλαια για την εποπτεία και έλεγχο των δραστηριοτήτων (ειδικά όταν παρέχουν τις υπηρεσίες στο εξωτερικό) με αποτέλεσμα οι παραπάνω εταιρείες να μην μπορούν να ελεγχθούν αποτελεσματικά από το Κράτος.

5.8. Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα υφίσταται σχετικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο ρυθμίζει:

1) Τις προϋποθέσεις λειτουργίας των ιδιωτικών εταιρειών παροχής υπηρεσιών ασφαλείας με τον νόμο 2518/1997. Η λειτουργία των εταιρειών αυτών περιορίζεται στο εσωτερικό της χώρας μας με τις παρεχόμενες υπηρεσίες ασφαλείας και φύλαξης να είναι «συγκεκριμένες» και χωρίς τη δυνατότητα οπλοφορίας.

2) Ο νόμος 3707/2008 επιφέρει κάποιες αλλαγές σε αυτόν του 1997, ωστόσο οι παρεχόμενες υπηρεσίες εξακολουθούν να είναι «άοπλες».

3) Την λειτουργία ιδιωτικών εταιρειών που παρέχουν υπηρεσίες ασφαλείας από ένοπλους φρουρούς σε εμπορικά πλοία για την προστασία τους ενάντια στην πειρατεία (Νόμος 4058/2012).

Οι βασικότερες διατάξεις του 4058/2012 περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

α). «Καθορισμός διαδικασιών εκδόσεως αδειών για να επιβιβάζονται ένοπλες ομάδες σε πλοία (ποια είναι τα δικαιώματα των ναυτικών, πότε γίνεται η χρήση όπλων, οι απαγορεύσεις για τον ελλαδικό χώρο και οι κυρώσεις), ενώ οι υπηρεσίες που παρέχονται χαρακτηρίζονται ως αποτρεπτικές και άμυνας.

β). Η άδεια για την παροχή υπηρεσιών από ένοπλους φρουρούς δίνεται κατόπιν αίτησης του πλοιοκτήτη και πρέπει να γίνεται από άτομα που πληρούν κάποια κριτήρια και δεν αποτελούν πλήρωμα του πλοίου.

γ). Η άδεια μπορεί να ανακληθεί με απόφαση του αρχηγού του Λιμενικού Σώματος αν δεν τηρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις και έχει ισχύ για έξι έως δώδεκα μήνες, με σχετική επιβάρυνση ειδικού τέλους και με δικαίωμα παράτασης.

δ). Η ένοπλη ομάδα που θα παρέχει υπηρεσίες, τελεί υπό την εξουσία του

πλοίαρχου, ο οποίος θα έχει και την πρόσβαση στα όπλα και τα πυρομαχικά που θα φυλάσσονται εντός του πλοίου.

ε). Η χρήση των όπλων και των πυρομαχικών δύναται να απαγορευθεί αν, από τα διατιθέμενα στοιχεία για το επίπεδο ασφαλείας δοθεί εντολή από το Αρχηγείο του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής ή από άλλη ελληνική ή άλλη στρατιωτική αρχή.

στ). Όποιος ναυτικός μέλος του πληρώματος, δεν επιθυμεί να παρέχει εργασία επί του πλοίου, ενημερώνει γραπτώς τον πλοίαρχο και δικαιούται να επιστρέψει στη χώρα του με δαπάνες του πλοιοκτήτη ή του διαχειριστή του πλοίου».

Αποτέλεσμα της θεσπίσεως του παραπάνω νόμου και της άμεσης εφαρμογής του, ήταν η ίδρυση σχετικών εταιρειών και η χρησιμοποίηση ένοπλων ομάδων σε εμπορικά πλοία με ελληνική και ξένες σημαίες. Αυτή την στιγμή στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται πάνω από δέκα σχετικές εταιρείες (Βουλή των Ελλήνων 2012).

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν, παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο. Οι μισθοφόροι αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών από τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Παρά τη διεθνή ανησυχία για τη χρήση και τη χρηματοδότηση τους, εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αποσταθεροποίησης ορισμένων χωρών. Όπως επεσήμανε ο Ειδικός Εισηγητής στην έκθεσή του του 1988: «Το πρόβλημα των μισθοφόρων εξακολουθεί να είναι εξίσου σημαντικός παράγοντας όπως ποτέ στις συγκρούσεις διαφόρων ειδών ... Οι μισθοφορικές πρακτικές έχουν αυξηθεί σε όγκο και αναλογία...και έχουν γίνει ένα πιο περίπλοκο φαινόμενο λόγω των πολλαπλών μορφών οργάνωσης και παρέμβασης που έχουν αναπτυχθεί» (U.N.ESCOR, 44th Session, U.N. Doc. E/CN.4/1988/14 1988).

Είναι σημαντικό η διεθνής κοινότητα να αποδώσει ύψιστη προτεραιότητα στο ζήτημα του περιορισμού της χρήσης μισθοφόρων, επειδή ο μισθοφορισμός είναι προσβολή των αρχών της κυριαρχικής ισότητας, της πολιτικής ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών. Συνέχισε να ευδοκιμεί, διότι πριν από το 1989 δεν υπήρχαν κανόνες θετικού διεθνούς δικαίου οι οποίοι να καταδικάζουν άμεσα τις μισθοφορικές πρακτικές και να προσδιορίζονται τόσο οι υποχρεώσεις των κρατών όσο και τα προληπτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσής τους. Παρότι υιοθετήθηκαν μερικά ψηφίσματα στα Ηνωμένα Έθνη που τον καταδίκασαν, τα ψηφίσματα αυτά δεν ενσωματώθηκαν στο παρελθόν σε κανένα διεθνές όργανο. Με την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1989, ωστόσο, δεν υπάρχουν πλέον ο λόγος οι δραστηριότητες των μισθοφόρων να παραμένουν ατιμώρητες.

Το μόνο εμπόδιο στη διαδικασία τιμωρίας των μισθοφόρων είναι το γεγονός ότι λίγα κράτη έχουν επικυρώσει ή προσχωρήσει στη Σύμβαση. Συνεπώς, είναι επιτακτική ανάγκη να επικεντρωθούν τώρα οι προσπάθειες για την επικύρωση της Σύμβασης από τα κράτη. Όπως αναφέρει ο Ειδικός Εισηγητής στην Έκθεσή του του 1991, «η θέση της Σύμβασης σε ισχύ θα είναι ένα πραγματικό και αποτελεσματικό βήμα προς την κατεύθυνση της εξάλειψης των μισθοφορικών δραστηριοτήτων και θα διευκολύνει τα κράτη να ταξινομήσουν αυτές τις δραστηριότητες ως έγκλημα στο

πλαίσιο του εσωτερικού τους νόμου».

Μαζί με την ενθάρρυνση των κρατών να επικυρώσουν τη Σύμβαση, θα πρέπει να συνεχιστεί η διεθνής πολιτική καταδίκης και απόρριψης των μισθοφορικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο μιας πολιτικής πρόληψης, τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών πρέπει επίσης να προτείνουν στα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στους εσωτερικούς νόμους τους διατάξεις που να ορίζουν την πρόσληψη μισθοφόρων ως αδίκημα.

Όμως αυτό είναι μόνο το ένα μέρος της λύσης του προβλήματος. Όπως επίσης αναφέρθηκε και αναλύθηκε, η Σύμβαση των ΗΕ είναι στην πράξη ανεφάρμοστη για τις ιδιωτικές εταιρίες που έχουν εισέλθει στην βιομηχανία του πολέμου, καθώς δημιουργήθηκε με πολιτικά κίνητρα της εποχής του Ψυχρού Πολέμου και τα κράτη δεν την αναγνωρίζουν ως διεθνές δίκαιο που ισχύει για αυτές. Αντ' αυτού, το εθνικό διεθνές δίκαιο καταδεικνύει ότι τα κράτη δέχονται τις ΙΣΕ ακόμα και όταν καταδικάζουν τον μισθοφόρο ως άτομο.

Η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να δημιουργήσει μια νέα διεθνή συμφωνία που θα αντανάκλα καλύτερα την πρακτική της κρατικής χρήσης των ΙΣΕ, διατηρώντας παράλληλα ως παράνομο και εγκληματικό τον μισθοφορισμό. Η σύμβαση θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους τύπους των δραστηριοτήτων των ΙΣΕ που παρέχονται σε ένα κράτος. Δεν θα πρέπει να απαγορεύει στις ΙΣΕ να ασκούν τις δραστηριότητες, αλλά να απαιτούν τη διεξαγωγή αξιολόγησης από διεθνή οργανισμό για να αποδείξουν τη νομιμότητά τους (P. W. Singer 2003).

Πρέπει επίσης ρητά να απαιτεί από τις ΙΣΕ να τηρούν τους κανόνες του νόμου του πολέμου, του ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς ποινικού δικαίου. Η διαδικασία αδειοδότησης τους θα πρέπει να διακρίνει σαφώς τη νόμιμη εταιρία από τον μοναχικό μισθοφόρο, εξετάζοντας το υπόβαθρο των υπαλλήλων τους (Scheimer 2009).

Η απουσία υποστήριξης των Ηνωμένων Πολιτειών από τους ορισμούς των μισθοφόρων του 1977 και του 1989 αποδυνάμωσε τον αντίκτυπο των διεθνών συμβάσεων που προέκυψαν από αυτούς. Ειδικότερα, οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στην εξεύρεση λύσης, καθώς πολλές ΙΣΕ δραστηριοποιούνται για λογαριασμό τους στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, ενώ μαζί με

τους συμμάχους τους, θα πρέπει να διασφαλίσουν την ταχεία εφαρμογή της νέας σύμβασης. Η ενεργός συμμετοχή, της κατά πολλούς ερευνητές, μοναδικής υπερδύναμης μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, θεωρείται απαραίτητη προκειμένου οποιαδήποτε ρύθμιση να αποκτήσει την απαιτούμενη διεθνή νομιμοποίηση (P. Singer 2004).

Ελλείπει αυτής της ισχυρής διεθνούς υποστήριξης για τους ορισμούς της σύμβασης του Άρθρου 47 και της Σύμβασης των ΗΕ, η μόνη προσφυγή για τη ρύθμιση τους είναι τα εγχώρια νομικά καθεστώτα. Εξάλλου, επειδή οι ΙΣΕ λειτουργούν στο εξωτερικό σε περιοχές συγκρούσεων, μόνο οι εγχώριες ρυθμίσεις με εξωεδαφική δικαιοδοσία θα τις επηρεάσουν. Οι εθνικοί νόμοι μπορούν να βασιστούν στις συμβατικές απαιτήσεις της τήρησης των νόμων του πολέμου, του ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς ποινικού δικαίου με την προσθήκη συγκεκριμένων κανόνων για το κράτος αυτό. Η νέα διεθνής σύμβαση θα πρέπει να ορίζει, ότι οι εσωτερικοί νόμοι μπορούν να προσθέτουν, από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ΙΣΕ. Ως εκ τούτου και με δεδομένο ότι οι εθνικοί νόμοι του κράτους στο οποίο δραστηριοποιούνται οι υπάλληλοι των ΙΣΕ, θα εναρμονιστούν με την διεθνή σύμβαση, θα γνωρίζουν ότι θα μπορούν να προστατευθούν, καθώς θα εφαρμόζεται κατά τον ίδιο τρόπο παγκοσμίως.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι μισθοφόροι του 21ου αιώνα είναι διαφορετικοί. Στην ουσία δεν επιθυμούν καν να τους αποκαλούν μισθοφόρους. Προτιμούν τους όρους «σύμβουλοι θεμάτων ασφαλείας» ή «εταιρία παροχής στρατιωτικών υπηρεσιών».

Οι υπάλληλοι των ΙΣΕ είναι ουσιαστικά η εξέλιξη των μισθοφόρων του 20ου αιώνα που εμφανίστηκαν την εποχή της αποαποικιοποίησης στην Αφρική και για τους οποίους υπάρχει ένα σαφώς καθορισμένο νομικό πλαίσιο στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Προς το παρόν η μόνη δέσμευσή τους είναι οι συμβάσεις που υπογράφουν με τις εταιρίες τους και είναι πανθομολογούμενη η ανάγκη για τον καθορισμό ενός νομικού πλαισίου σε διεθνές επίπεδο, που να διέπει τις ΙΣΕ και να υπάρχουν μηχανισμοί αυστηρού ελέγχου αυτών και των δραστηριοτήτων των υπαλλήλων τους. Το ζήτημα βέβαια είναι εάν υπάρχει και η βούληση της διεθνούς κοινότητας να διευρύνει το υφιστάμενο πλαίσιο και να συμπεριλάβει και τις δραστηριότητες των ΙΣΕ.

Η ιδιωτικοποίηση της ασφάλειας και του πολέμου είναι μια πραγματικότητα, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν είναι ένα καινούριο φαινόμενο. Όπως και άλλες υπηρεσίες των κρατών έχει ιδιωτικοποιηθεί. Οι εθνικοί στρατοί συρρικνώνονται και το «μονοπώλιο της νόμιμης χρήσης βίας» το αναλαμβάνουν ολοένα και περισσότερο ιδιωτικές εταιρίες. Η εξασθένιση αυτού του μονοπωλίου, που είναι μια από τις θεμελιώδεις αρχές στην οποία βασίστηκαν τα σύγχρονα κράτη και το σύστημα της συλλογικής ασφάλειας που αποτυπώθηκε και καταχωρήθηκε με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, εμπεριέχει πολλούς κινδύνους για την ειρήνη κι την ασφάλεια του πλανήτη. Τυχόν αλόγιστη χρήση των εταιριών πιθανόν να επιφέρει νέες πολεμικές συρράξεις και αντιπαλότητες, στο όνομα του κέρδους και των σκοπιμοτήτων.

Παραφράζοντας τη φράση του Γάλλου πολιτικού Ζωρζ Κλεμανσώ, ο Σίνγκερ λέει: «Ο πόλεμος είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση για να την αφήσουμε στα χέρια των στελεχών επιχειρήσεων» (P. W. Singer 2003, 242).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (ICRC), International Committee of the Red Cross. «refworld.org.» χ.χ.
<https://www.refworld.org/docid/3ae6b36c8.html> (πρόσβαση Νοέμβριος 23, 2019).
- 2.4.30, Ξενοφώντος Ελληνικά. *www.greek-language.gr*. χ.χ. http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=397 (πρόσβαση Νοέμβριος 22, 2019).
- Abdel-Fatau Musah, Kayode Fayemi. *Mercenaries: An African Security Dilemma*. London: Pluto Press, 2000.
- Aldrich, George H. «New Life for the Laws of War.» *The American Journal of International Law*, 1981: 764-783.
- Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*. 921 (INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE, 26 February 2007).
- «Article 4A(1) of GC III.» *Third Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War*. Geneva, 1949.
- Burmester, H.C. «The Recruitment and Use of Mercenaries in Armed Conflicts.» *The American Journal of International Law*, 1978: 37-56.
- Caferro, William. *John Hawkwood: An English Mercenary in Fourteenth-century Italy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006.
- Cameron, Lindsey. «Private military companies: their status under international humanitarian law and its impact on their regulation.» *International Review of the Red Cross*, 2006: 573-598.
- Coleman, James. «Constraining modern mercenarism.» *Hastings Law Journal*, 2004: 1493-1538.
- Commager, Henry Steele. *Αμερικανική επανάσταση και Διαφωτισμός*. Αθήνα: Διάλογος, 1976.
- Draft of a possible Convention on Private Military and Security Companies (PMSCs) for consideration and action by the Human Rights Council*. New York: United Nations Department of Humanitarian Affairs, Inter-Agency Standing Committee Working Group, χ.χ.
- E.U. «Europarlament.» *www.europarl.europa.eu*. 8 Αύγουστος 2017.
http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0289_EL.html (πρόσβαση Νοέμβριος 01, 2019).

- Fayemi, Abdel-Fatau Musah and J. Kayode. «Mercenaries: An African Security Dilemma.» *Foreign Affairs*, 2000: 349.
- Federal Department of Foreign Affairs. «Montreux + 5, Conference Chairs Conclusions Geneva, 13 December.» Geneva, 2013.
- Federal Department of Foreign Affairs. *Participating States of the Montreux Document*. Montreux, 17 September 2008.
- GAOR. «UN Doc A/56/10.» *Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*. New York: UN, 2001.
- Green, Leslie C. *The Status of Mercenaries in International Law*. Manitoba L.J 201, 1979.
- «Hague Convention V.» Hague, 1908.
- «Hague Convention V of 1907, 36 Stat. 2310, T.S. No. 540 [hereinafter Hague Convention V], reprinted in 2 AM. J. INT'L L. 117 (1908).» Hague, 1908.
- Hestermeyer, Holger P. *Mercenaries*. Oxford: Oxford Public International Law, 2010.
- Hoover, Mike J. «The Laws of War and the Angolan Trial of Mercenaries: Death to the Dogs of War.» *Case Western Reserve Journal of International Law*, 1977: 323-406.
- Hughes, Geraint. «Soldiers of Misfortune: the Angolan Civil War, The British Mercenary Intervention, and UK Policy towards Southern Africa, 1975–6.» *The International History Review*, 08 January 2014: 493-512.
- Human Right Council*. New York: UN doc A/HRC/15/25, 2010.
- International Code of Conduct Association*. Νοέμβριος 2010.
https://www.icoca.ch/en/the_icoc (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2019).
- Kwakwa, Edward. «The Current Status of Mercenaries in the Law of Armed Conflict .» *Hastings International & Comparative Law Review*, 1990: 67-92.
- Major, Marie-France. «Mercenaries and International Law.» *Georgia Journal of International & Comparative Law*, 1992: 2.
- Military And Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua vs United States Of America)*. 520 (International Court of Justice, 27 June 1986).
- Montreux Document/ICRC*. International Committee of the Red Cross, 2008.
- Mourning, P.W. «Leashing the Dogs of War: Outlawing the Recruitment and Use of Mercenaries.» *Virginia Journal of International Law*, 1982: 589-595.
- Nollkaemper, André. «Concurrence between Individual Responsibility and State

Responsibility in International Law.» *British Institute of International and Comparative Law*, 17 Ιανουάριος 2008: 615-640.

OAU. *OAU Doc. ECM/Res. 55 (III)*. OAU, 1964.

«Prohibition of Mercenary Activities and Regulation of Certain Activities in Country of Armed Conflict Act 27.» *South Africa Government*. 21 January 2008.
<https://www.gov.za/documents/prohibition-mercenary-activities-and-regulation-certain-activities-country-armed-conflict> (πρόσβαση Νοέμβριος 24, 2019).

Scheimer, Michael. «Separating Private Military Companies From Illegal Mercenaries in International Law: Proposing an International Convention for Legitimate Military and Security Support that Reflects Customary International Law.» *American University International Law Review*, 2009: 609-646.

Shameem, Shaista. *Report of the Special Rapporteur on the right of peoples to self-determination and its application to peoples under colonial or alien domination or foreign occupation*. UN Doc A/60/263, 2005.

Singer, P.W. «War, Profits, and the Vacuum of Law Privatized Military Firms and International Law.» *COLUMBIA JOURNAL OF TRANSNATIONAL LAW*, 22 Ιανουάριος 2004: 521-550.

Singer, Peter Waren. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*. New York: Cornell Studies in Security Affairs, 2003.

Sosnowski, Leszek. «The Position of Mercenaries Under International Law, 19 INDIAN J. OF INT'L L. 382 (1979).» *Indian Journal of International Law*, 1979: 382.

Trial of Major War Criminals. (Δικαστήριο της Νυρεμβέργης, 1945-1946).

Trundle, Matthew. *Greek Mercenaries: From the late Archaic period to Alexander*. New York: Routledge, 2004.

U.N.ESCOR. *44th Session, U.N. Doc. E/CN.4/1988/14*. New York: UN, 1988.

—. «Commission of Human Rights., 47th Sess., Agenda Item 9, .» *U.N. Doc. E/CN.4/1991/14*. New York: UN, 1990.

—. «Report of the Special Rapporteur, 46th Sess. .» *U.N. Doc. E/CN.4/1990/11*. New York: UN, 1990.

—. «U.N. ESCOR, 44th Sess. .» *U.N. Doc. E/CN.4/1988/14*. New York: UN, 1988.

U.N.GAOR. «Draft articles on the responsibility of international organizations

- Adopted by the International Law Commission at its sixty-third session, and submitted to the General Assembly as a part of the Commission's report covering the work of that session.» *UN doc. A/66/10*. New York: UN, 2011.
- «G.A. Res. 2395, 23d Sess.» *U.N. Doc. A/ 7352*. New York: UN, 1968.
- «G.A. Res. 2465, 23d Sess. .» *U.N. Doc. A/L.560/ Rev.I, A/L.561/Add.I, A/L.563*. New York: UN, 1968.
- «G.A. Res. 2625, 25th Sess.» *U.N. Doc. A/8082*. New York: UN, 1970.
- «G.A. Res. 3103, 28th Sess.» *U.N. Doc. A/9412*. New York: UN, 1973.
- «G.A. Res. 34/140, 34th Sess.» *U.N. Doc. A/ 34/L.58/Add.I*. New York: UN, 1979.
- «Report of the Ad Hoc Committee on the Drafting of an International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 42d Sess. .» *U.N. Doc. A/42/43*. New York: UN, 1987.
- «Report of the International Law Commission, Sixty-first session, Article 4.» *Responsibility of International Organizations*. New York: UN, 2009.
- U.N.SCOR. «S.C. Res. 239, 22d Sess.» *U.N. Doc. S/INF/22/ Rev. 2*. New York: UN, 1967.
- UN. «Convention Against Mercenaries, αρθ. 2-7.» New York: UN, 1989.
- «UN Doc A/56/10 (2001).» *Άρθρο 5, Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, Report of the ILC on the Work of its Fifty-third Session*. UN GAOR, 56th Sess, χ.χ.
- UN. «G.A. Res. 1514, 15th Sess.» *U.N. Doc. A/4684*. New York: UN, 1960.
- UN Human Rights Council. «The use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to selfdetermination.» *UN Doc. A/HRC/RES/15/12*. New York: UN, 2010.
- UN. «Report of the Third Meeting of Experts on traditional and new forms of mercenary activity.» *UN Doc. E/CN.4/2005/23*. New York, 2005. p.12.
- UN. «Second Report on Responsibility of International Organizations, UN Doc. A/CN.4/541, 2 Apr.» New York, 2004.
- «UN Commission on Human Rights 44 Sess.» *E/CN.4/RES/1988/14*. New York: UN Commission on Human Rights, 1988.
- Weber, Max. *Η πολιτική ως επάγγελμα*. Μοντάζ: Μιχάλης Κυπραίος. Μετάφραση: Μιχάλης Κυπραίος. Αθήνα: Παπαζήσης, 1987.
- Y. Sandoz, C. Swinarski and B. Zimmermann. *Commentary on the Additional*

Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949.
Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1987.

Yassin Abdullah Kadi, Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union, Commission of the European Communities. C-402/05 P (Court of Justice of the European Union, 3 September 2008).

Yusuf, Abdulgawi A. *Mercenaries in the Law of Armed Conflicts, in The New Humanitarian Law Of Armed Conflicts.* Naples: Antonio Cassese, 1979.

Βουλή των Ελλήνων. «Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας.» Έκδ. ΦΕΚ 63/A/22-3-2012. 22 Μάρτιος 2012. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-naytilia-nausiploia/n-4058-2012.html> (πρόσβαση Νοέμβριος 02, 2019).

Ευστράτιος Τσουρέας, Γεώργιος Τσουρέας. *Ξενοφώντος Ελληνικά.* Αθήνα: Τσουρέα, 2004.

Μαρκαντωνάτου, Μαρία. *Το κράτος και το μονοπώλιο της βίας: Θεωρήσεις και Μεταβολές,*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2009.

Μαρούδα, Μαρία-Ντανιέλλα. *Η διεθνής ευθύνη για παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.* Αθήνα: Σακκουλάς, 2006.

Μαρούδα, Μαρία-Ντανιέλλα. «Το ανθρωπιστικό δίκαιο των ενόπλων συρράξεων.» Στο *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, 537-563. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2017.

Παναγόπουλος, Δημήτριος. «Διαστάσεις και εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου στους Ιδιωτικούς Στρατούς.» *Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.* Αθήνα, 2014.

Ράπτης, Γεώργιος, επιμ. *Ξενοφών: Κύρου Ανάβαση,, Εκδόσεις Ι.Ζαχαρόπουλος.* Μετάφραση: Γεώργιος Ράπτης. Αθήνα: Ζήτρος, 2005.

Χουρμούζη, Λένα. *BBC.* χ.χ.

http://www.bbc.co.uk/greek/specials/1144_prof_armies/page2.shtml (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2019).